

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Första Kammaren. N:o 35.

Lördagen den 18 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Odelberg* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nädiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående försäljning af tre till indragna hospitalshemmanet Sund n:o 4 Södergård i Östergötlands län hörande lägenheter;

2:o) angående försäljning af viss del af förra häradshöfdingebostället Hammenhög n:o 31 om $\frac{3}{8}$ mantal i Kristianstads län;

3:o) angående försäljning af viss del af förra kronofogdebostället 1 mantal Fastarp n:o 3 Olof Larsgård i Hallands län; och

4:o) angående försäljning af till Kungsladugården Vall n:is 1—4 i Gäfleborgs län hörande andel i vattenkraft m. m.

Upplästes följande två ingifna läkareintyg:

Att herr landshöfdingen m. m. *C. Nordenfalk* lider af katarrh i luftvägarna och på grund däraf tills vidare är urståndsatt att infinna sig i Stockholm, intygar

Löfstad per Norrköping den 16 april 1903.

H. v. Unge.

Leg. läkare.

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr *P. Bondesson* i Svalöf, hvilken sedan sistlidne november månad lidit af upprepade anfall af gallstenskolik och under den senaste veckan haft synnerligen svåra dylika — särdeles natten emellan påskafton och påskdagen samt under sistförflutna natt — af mig dels *på det allra bestämdaste* afrådes ifrån att under sitt nuvarande hälsotillstånd inställa

sig till Riksdagens arbeten och dels tillrådes att *ofördröjligen* söka vård vid utrikes hälsobrunn (Wiesbaden och sedermera Carlsbad), intygas på heder och samvete.

Teckomatorp den 15 april 1903.

Axel Joh. Ekdahl.

Med. doktor.

Justerades protokollet för den 11 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförvarsdepartementet;

n:o 48, i anledning af Riksdagens år 1902 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1901;

n:o 49, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln gjorda framställning om beviljande af ett anslag å extra stat för år 1904 till förstärkande af statskontorets arbetskrafter m. m.;

n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående upplåtelse till Eskilstuna stad af mark från Eskilstuna kungsladugård och från kronohemmanen Gredby n:is 1 och 2 i Södermanlands län;

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Växjö hospital af mark från indragna hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Växjö hospitalsgård i Kronobergs län m. m.;

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af kronojord för framdragande af vissa elektriska ledningar; och

n:o 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra pukslagarebostället Skepperöd n:o 1 i Malmöhus län hörande lägenhet; äfvensom

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående medling i arbetstvister, dels Kungl. Maj:ts i punkten 36 under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning om anslag för beredande af ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister, dels ock två i anledning af ofvannämnda proposition väckta motioner;

n:o 3, i anledning af väckt motion om statsbidrag till afönande af lärare vid småskola eller mindre folkskola m. m.; och

n:o 4, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande af ett nytt stift m. m. äfvensom tre i anledning af berörda proposition väckta motioner, *dels ock* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte och till lag om ändrad lydelse af § 3 i lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

dels till Konungen:

n:o 44, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående personalen vid statens järnvägar;

n:o 45, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för anläggning af vissa telefonledningar, *dels ock* Kungl. Maj:ts i särskild proposition framställda förslag om beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 49, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för utvidgning och fördjupning af Albrektsunds kanal, samt

n:o 50, i anledning af ej mindre Kungl. Maj:ts proposition om anvisande af anslag för år 1904 till fortsättning af statsbanebyggnaden från Göteborg öfver Uddevalla till Skee än äfven inom Riksdagen väckta motioner i ämnet,

dels till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 46, angående beredande af lånemedel för fortsatt utveckling af statens telefonväsende; och

n:o 48, angående löneförbättring åt vaktmästaren vid justitieombudsmansexpeditionen,

dels ock n:o 47, till Riksdagens justitieombudsman, angående löneförbättring åt vaktmästaren vid justitieombudsmansexpeditionen.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 281, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 25, i anledning af återremiss af afgifvet utlåtande rörande väckt motion om skrifvelse till Konungen angående åtgärder mot smittosamma könssjukdomars spridning m. m., beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 15 och 16 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 36, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift för punsch, *dels* ock en i sammanhang med nämnda proposition väckt motion.

Herr Cavalli: Jag hemställer, att bevillningsutskottets förvarande betänkande måtte så föredragas, att först paragraferna föredragas i nummerföljd och, där desamma äro uppdelade i moment, momentvis, därefter rubriken och sist utskottets hemställan, samt att vid föredragning af paragraferna dessa ej, utom i de fall, där särskildt yrkande därom framställes, måtte behöfva uppläsas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottets förslag till förordning i ämnet.

1 §.

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.*

Herr Östberg: Herr talman! Då jag yrkat afslag å den kungliga propositionen, har det icke varit af den grund, att jag ansett olämpligt, att finare spritvaror blefve fördyrade utöfver hvad nu är fallet. Det är ju Riksdagens redan en gång uttalade mening, att så bör ske; och därom är intet att säga. Men däremot har jag ansett, att det beskattningssystem, man här velat använda, icke är riktigt och lämpligt. Då vid förra årets riksdag väcktes en motion om särskild skatt å punsch och cigarrer, tog man att börja med detta allenast som ett infall, ty denna beskattningsform hade ej förut varit använd i Sverige. Resultatet blef emellertid, att Riksdagen förklarade sig böjd för en dylik beskattning; och nu föreligger här i sådant hänseende en kunglig proposition, hvilken med vissa ändringar tillstyrkts af bevillningsutskottet. Jag vill emellertid mot detta sätt att lösa frågan i första rummet anmärka, att man riktat sig endast mot punschen, men låtit andra starkare spritvaror, såsom arrak, konjak, whisky och rom, stå oberörda af den föreslagna skatteförhöjningen. Detta synes mig redan i och för sig innebära tillräckligt skäl att icke antaga förslaget.

Emellertid kan man med ännu mera skäl rikta anmärkningar mot själfva den princip, man här velat tillämpa. Man har hittills i vårt land haft stämpelskatt å varor blott i ett fall, nämligen i fråga om spelkort, för hvilka stämpling länge varit föreskrifven; men jag ber att få erinra herrarne om, huru denna skatt utfallit. Det är allt för väl bekant, att man i vidstäckt omfattning kringgår dessa skattebestämmelser och använder ostämplade kort af såväl svensk som utländsk tillverkning. Och särskildt visade sig under några år, då

skattens belopp höjdes, att lagen blef i synnerligt stor omfattning eluderad. Detta exempel uppmuntrar således icke till efterföljd.

Jag vill vidare erinra, att man ej heller i utlandet funnit denna stämpelskatt å varor lämplig. Visserligen lär den i Ryssland användas rätt mycket — om förhållandena där har jag dock ej kännedom — men i andra länder har man ej funnit sig tilltalad af denna skatteform. I Italien har man stämpelskatt å tändsticksaskar; och en sådan skatt kan ju rätt bra genomföras, då skattebeloppet på hvar ask blir så ringa, att äfven frestelsen att söka undandraga sig beskattningen blir obetydlig. I Tyskland har man nyligen infört en dylik skatt på mousserande viner. Anledningen till en särskild beskattning af dessa dyrare viner är lätt att förstå; där finnes nämligen ingen fabrikationsskatt på viner, och man har då förmodligen ansett en stämpelskatt på varan vara den enda skatteform, som kunde tänkas. Emellertid har jag hört sägas, att man redan funnit denna skatt otillfredsställande. I går förevisades mig en tysk stämpel, som af tagits från en butelj, och denna stämpel presenterade sig i fullkomligt oskadadt skick — man kunde ej se, att den varit använd förut, i annan mån, än att limningen på baksidan var borta. Det är, så vidt jag förstår, en mycket enkel sak att taga bort dessa stämplarn utan att skada dem.

Olägenheten med denna skatteform är naturligtvis just den, att det är så lätt att kringgå bestämmelserna. Det är ingen konst att öfva kontroll vid serveringen på de stora restaurangerna i Stockholm, men punsch säljes ju på många andra sätt. Man bör ej heller glömma, att tillverkningen af punsch är en ofantligt enkel sak, som mycket lätt kan skötas i hemmen med biträde af någon sakkunnig person. I samma mån, som skatten å varan höjes, har man därför att vänta sig en hembrygd i stor skala.

Slutligen vill jag erinra, att man kan hafva anledning befara, att i många fall man helt enkelt kommer att underlåta åsätta varan stämpel vid försäljning, ty det ligger ju både i säljarens och köparens intresse att söka undandraga sig denna skatt. Visserligen är detta en lagöfverträdelse; men man behöfver ej gå långt för att finna, huru lätt vinstbegäret och begäret att undandraga sig beskattning föranleda dylika öfverträdelser.

För min del anser jag det därför vara oklokt att gifva sig in på ett skattesystem, sådant man här tänkt sig, och detta desto hellre som det är den enklaste och naturligaste sak i världen att dock nå den eftersträfvade skatteinkomsten, nämligen genom en höjning af tullen å utländsk sprit. Riksdagen har i år höjt dessa tullsatsar med ett mindre belopp, men intet hinder finnes att ytterligare höja desamma. Därigenom får man ej blott en rättvis beskattning, som drabbar de särskilda slagen af spritvaror lika, utan man får äfven en skattemetod, som verkar lättare och lättare kan kontrolleras. Då man är tvungen att skaffa pengar, får man ju underkasta sig att gå den väg, som är möjlig att gå för detta ändamål; men för min del

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelavgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

kan jag ej tro det nu vara nödvändigt att gifva sig in på det här föreslagna beskattningssystemet. Den beräknade inkomsten af skatten skulle, enligt utskottets förslag, blifva tre fjärdedels million; och detta belopp kunde väl äfven därförutan vinnas.

Jag förstår väl, att opinionen i denna kammare är för en stämpelskatt å punsch, och det lär väl därför knappt vara lönt att framställa ett yrkande i annan riktning. Men det föreslagna beskattningssättet synes mig innebära så många betänkligheter, att jag ej kan underlåta att yrka afslag å såväl den kungliga propositionen som utskottets hemställan.

Herr statsrådet Meyer: Herr talman! Det förhåller sig nog så, som den förre ärade talaren antydde, att då under förslidet år först uppstod fråga om att belägga cigarrer och punsch med accis, tog man förslaget litet hvar från den skämtsamma sidan; och från början var detsamma alldeles säkert föremål mera för skämt än för allvarliga betraktelser. Men redan, då man tog frågan om hand i bevillningsutskottet, fann man, att det ej blefve så lätt att komma ifrån denna obehagliga skatteform, som man möjligen tänkt sig; och alla måste ju erkänna, att punschen, om hvilken först blef tal, var ett synnerligen lämpligt skatteobjekt. Utskottet föreslog också — om jag mins rätt, alldeles enhälligt — en skrifvelse till Kungl. Maj:t, och detta förslag godkändes af Riksdagen. Kungl. Maj:t har naturligtvis då ej haft annat att göra än att först låta verkställa en undersökning, huru man lämpligast skulle beskatta punschen, och därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Nu visste man ju redan förut, att det skulle erbjuda många svårigheter att finna ett lämpligt sätt för skattens uttagande; och de sakkunnige, som tillsattes, fingo sig särskildt uppdraget att se till, om de ej kunde finna något annat sätt för skattens uttagande än genom denna stämpelbeläggning, som ju låg nära till hands. Det visade sig emellertid omöjligt att finna något annat; och jag har ej heller kunnat utfundera något, ehuru jag villigt erkänner, att detta sätt att uttaga skatten genom stämpelbeläggning af varan är långt ifrån tillfredsställande, särskildt därför att kontroll öfver skattens utgörande blir synnerligen svår att vinna. Det finnes knappt annan möjlighet, än att kontrollen får utöfvas af allmänheten.

Nu anmärkte den föregående ärade talaren, att man borde afslå förslaget, enär detsamma afsåg endast punschen och icke konjak, rom, whisky, arrak eller andra därmed jämförliga varor. Men då man ej kunnat utfundera något annat sätt för skattens upptagande än genom en accis å varan, så ligger det i sakens natur, att denna ej kan påläggas konjak, whisky, rom eller arrak, enär dessa spritvaror, i motsats till punschen, vanligtvis serveras glasvis. I fråga om dem finnes då absolut ingen annat utväg än att höja tullen i den klena förhoppning, att inga andra sådana drycker konsumeras här i landet än de, som tillverkas i utlandet. Erfarenheten har dock visat, att,

då tullarne höjas, detta leder till en ökad tillverkning inom landet och staten således går miste om den beräknade inkomsten af den höjda tullsatsen. Och hvad som gör det omöjligt att genom en höjning af arrakstullen komma åt punchen, är den omständigheten, att — om jag icke är illa underrättad — redan nu inom landet konsumeras rätt mycket punsch, i hvilken arrak ingår högst obetydligt eller icke alls. Det lär vara ett faktum, att man kan brygga punsch utan arrak, blott genom tillsättande till spriten af en del essenser och dylikt; och redan detta gör det omöjligt att vinna den sökta inkomsten genom höjning af arrakstullen.

Hvad beträffar det föreslagna skattebeloppet, är detta uppenbarligen taget helt godtyckligt; det är en smaksak, om man vill sätta skatten till 60 öre per liter, som Kungl. Maj:t föreslagit, eller stanna vid det af utskottet föreslagna belopp, 30 öre. Man kan ju ej angifva något skäl, hvarför den ena siffran skulle vara riktigare än den andra. Kungl. Maj:t har emellertid ansett, att om man nu skall taga till skatt på punsch, bör den genast sättas så hög, att den ej sedan behöfver höjas, utan från början utgör hvad man kan anse vara skäligt.

Herr Wester: Jag har i denna fråga icke mycket att tillägga utöfver hvad herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet yttrat, men ber att få särskildt fästa uppmärksamheten därå, att Riksdagen två gånger hos Kungl. Maj:t hemställt om förslag till förordning för punschskatt, oaktadt Riksdagen väl insett svårigheterna af att genomföra en sådan skatt. Då vi nu nödgas införa en stämpelskatt, så finnes det väl knappt någon artikel, som mera lämpar sig att börja med än just punchen. Denna är ju en lyx och en öfverflödsartikel, som utan ringaste olägenhet kan beskattas. Vi komma längre fram under denna riksdag till frågan om beskattning af malt; och jag undrar, huru det skulle taga sig ut, om Riksdagen afslog den nu begärda punschskatten, men — hvilket väl blir nödvändigt — antaga maltskatten. Man får därför icke, såsom den förste ärade talaren, endast därför att vissa detaljanmärkingar kunna riktas mot förslaget, yrka afslag å detta i dess helhet. Det finnes väl knappast någon skatteform eller någon förordning i skatteväg, som icke rönt motstånd, svårigheter och anmärkingar vid dess genomförande; och så är det äfven här. Men lyckligtvis äro de anmärkingar, som mot detta förslag framställt, så föga betydande, att jag hoppas, det kamraren icke skall, af hänsyn till dem, afslå förslaget. Det har anmärkts, att kontrollen blefve så otillfredsställande. Jag tror emellertid, att den kontroll, på hvilken man här kan räkna, är ganska verksam, nämligen att allmänheten själf öfvervakar förordningens efterlefnad. Detta brukar vara en mycket god kontroll, på samma gång den ingenting kostar.

Jag anser därför förslaget böra antagas och ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Jag har under loppet af de senare åren rätt många gånger beklagat den lätthet, med hvilken Riksdagen låter sig förmås att affärda skrivelser till regeringen. Genom dessa skrivelser öfverflyttas från regeringen det ansvar, som bör åligga densamma för tagna initiativ — öfverflyttas dit, där detta ansvar ej bör ligga. Dessutom åtager sig Riksdagen på detta sätt vissa förpliktelser, hvilka Riksdagen enligt min mening icke borde iklåda sig på förhand.

Jag vill icke bestämdt påstå, att hvad jag nu sagt kan helt tillämpas på den skrivelse, som vid förra årets riksdag affäts angående punschskatt — att omdömet i någon mån gäller äfven denna skrivelse, är klart, då jag här uttalat detsamma.

Riksdagen begärde i sin skrivelse en särskild skatt å punsch och, om så kunde ske, äfven på andra därmed jämförliga alkoholhaltiga drycker; och resultatet har blifvit ett förslag från Kungl. Maj:t om stämpelskatt å punsch, men icke på dessa andra drycker. Vi ha nyss hört chefen för finansdepartementet förklara, att man ej kunnat lägga denna skatt annat än å punsch, därför att alla dessa andra drycker serveras glasvis. Ja, mine herrar, min praktiska erfarenhet i den vägen är numera mycket begränsad, men fordom hade jag erfarenhet i detta hänseende; och då serverades dessa drycker visst icke endast glasvis, om än detta ofta var fallet.

Chefen för finansdepartementet yttrade, att det ej förvånade honom, att förslaget mött motstånd, såsom nu af den förste ärade talaren, när detta vore en obehaglig skatteform. Nej, den är icke obehaglig; tvärtom. Hvad som utgör förslaget största styrka och hvad som gör, att jag efter någon tvekan skänker detsamma min röst, det är, att vi därigenom öfvergå till en skatteform, som vi måste mycket utvidga och som är en fördel att få införd, nämligen stämpelskatt å konsumtionsvaror. Jag behöfver icke för denna kammares ledamöter och allra minst för herr finansministern omförmåla, huru vidsträckt denna skatteform tillämpas inom andra länder, där man nödgats söka efter inkomster för fyllande af statens växande skattebehof.

Att man här nödgats ur förslaget utelämna andra drycker och beskattat endast den svenska punschen, är efter min uppfattning ett fel. Jag ber att få erinra dem af herrarne, som vistats i Ryssland, att där finnes en stämpelskatt på alkoholhaltiga drycker i allmänhet — där har det gått för sig. Själf känner jag ej i detalj de i Ryssland gällande bestämmelserna om stämpelskatt på dylika drycker, men det hade varit och är fortfarande mycket lätt för regeringen att därom få kändedom.

Det finnes emellertid moment i denna skattelag, som synas mig värda att uppmärksamma. Om herrarne noga läst denna förordning, så finna ni, att den uppdelar den skattepliktiga allmänheten i två klasser. Det finns personer, som ha rätt att använda denna dryck utan att betala stämpelskatt, hvilket den stora allmänheten ej har. Förordningen är nämligen så affattad, att punschstillverkare eller,

som man vanligen säger, vinhandlande och innehafvare af spritförsäljningsrättighet, d. v. s. i vanligt tal källarmästare, har rättighet att »bjuda på» ostämplad punsch, men icke andra medborgare. Är detta rätt? Det är en småsak, säger man. Ja, för all del, det kan man säga; men det är detsamma, som om man, för att öfverföra frågan till ett annat område, skulle ge en tulltjänsteman rätt att tullfritt införa varor för eget behof.

Jag har emellertid, såsom framgår af betänkandet, icke velat bestämdt motsätta mig antagandet af detta förslag under förutsättning, att det antages att gälla blott under ett år. Man kan då lätt afhjälpa de fel, som yppa sig eller, om sådant skulle visa sig omöjligt, fundera ut något annat sätt att fylla det skattebehof, man här vill tillgodose.

Hvad angår beloppet af skatten, kan man ju säga, att man lika väl kan taga 60 öre litern som 30 öre, och att detta är en lämplighetsfråga, beroende på hvad man tror sig kunna få in på det ena och det andra sättet. Hvad som gjort, att jag inom utskottet röstat för det lägre beloppet, har varit, dels att jag, på de skäl jag nu anført, varit tveksam inför förslaget i dess helhet och dels att jag ansett lämpligt att börja i något mindre skala.

På de skäl, som af mig anförts, skall jag icke motsätta mig antagande af första paragrafen.

Friherre Klingspor: Herr greve och talman, mina herrar! Då jag tillhör antalet af dem, som deltagit i Riksdagens skrifvelse om utredning af frågan rörande skatt på punsch, så vill jag först lämna det erkännandet åt hvad som yttrats af herr finansministern, att här verkligen gjorts en framställning från Riksdagens sida. Men såsom andra talare före mig redan hafva påpekat, är det gifvet, att icke alla framställningar, när man kommit till en utredning, visa sig kunna medföra den goda tillämpning, som man tänkt sig. Således måste man få känna med sig, att man har fullkomlig frihet att kriticera en framställning, hvilken kommer i anledning af ett önskemål, som man har haft.

Jag för min del har fortfarande den tanken, att en skatt på punsch icke vore olämplig och att en mindre fördyring af denna vara, som ju är en mycket stor konsumtionsartikel, skulle medföra en inkomst till statskassan utan att behöfva väcka någon förargelse. Men allt beror på det sätt, hvarpå allmänheten kommer i beröring med skatten; det är därpå det beror, huruvida den blir dräglig eller icke. För min del har jag tänkt mig, att hela skattläggningen skulle kunna läggas hos tillverkaren. Hade detta skett, så skulle allmänheten icke hafva haft ett spår till kännning af det hela annat än i afseende å priset. Jag måste väl emellertid böja mig för den uppfattning, som gjort sig gällande inom kommittén och eljest, att detta icke låter sig göra, ehuru visserligen det har synt mig, som om en sådan skattläggning skulle vara mycket enkel.

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

Nu kommer det väl att gå så, som herr Cavalli nyss nämnde, eller att en tillverkare kan undantaga en viss del af varan för sig själf; men i det fallet hyllar jag icke herr Cavallis uppfattning, att denna sak skulle vara så särdeles betänkelig. Ty jag vill fråga herrarne: om en tillverkare af punsch får besök af en kund och denne vill smaka på de olika sorterna, skall då tillverkaren behöfva först tappa varan på flaska och åsätta stämpel? Det är omöjligt att tänka sig detta; han skulle för öfrigt icke göra det, utan för hvarje gång blifva en lagbrytare. Jag tror, att häri ligger en orimlighet, hvilken kanske är större än den orimlighet, som herr Cavalli angifvit såsom konsekvens af förslaget.

Om man således kan i förevarande afseende framställa en anmärkning, så är detta dock icke hufvudanmärkningen. Denna gäller det sätt, på hvilket allmänheten kommer i beröring med skatten. Man skulle härigenom i viss mån hindra allmänheten från att komma i besittning af en konsumtionsartikel, som man dock lagt an på att göra för allmänheten tillgänglig. Man skulle icke som nu kunna få ett glas punsch, som står på disken i serveringen på en teater; det kunde icke ske med mindre en ny flaska sloges upp, och därefter måste resten hällas tillbaka på en annan butelj för att ånyo stämpelbeläggas. Detta blefve en svår tillämpning, som icke komme att befordra det ändamål, som Riksdagen tänkt sig, nämligen att bereda staten en inkomst, utan som möjligen skulle leda till att andra drycker komme att användas i stället för punsch. Men härvid är att beakta, att detta icke är afsedt att vara någon nykterhetsskatt, utan att man i någon mån vill ockra på den allmänna smaken för att bereda staten en inkomst. Jag har därför, i likhet med herrar Östberg och Cavalli, känt mig mycket tveksam i afseende på lämpligheten af skatten i den form den här skulle anordnas.

Hvad beloppet beträffar, vill jag göra en erinran mot hvad herr finansministern yttrade därom, att det vore en smaksak, om skatten bestämdes till 60 eller till 30 öre för liter. Jag tror i alla fall, att detta icke är någon smaksak. Den kommitté, som utredt frågan, har gjort denna utredning på basis af en beskattning utaf 30 öre för liter. Då säger herr finansministern, som är räknekarl: jag vill hafva dubbelt så mycket, i stället för tre fjärdedels million en och en half million, och därför bör skatten sättas till 60 öre. Men nu är frågan den, huruvida en utredning, som gäller en konsumtionsartikel för allmänheten, fortfarande kan äga tillämpning, om skatten sättes till dubbla beloppet. Svagheten i herr finansministerns kalkyl ligger enligt min åsikt däri, att han antagit, att konsumtionen skulle blifva densamma, om varan åsättes en så afsevärd skatt som 60 öre för liter. Därför har jag för min del ansett, att tillräcklig utredning icke funnits, för att Kungl. Maj:t skulle vara berättigad att framkomma med ett förslag, i så hög grad skiljande sig från kommitterades som det, hvilket nu föreligger.

Såsom herrarne finna af hvad jag yttrat, anser jag med afseende

å den grundständpunkt, som utskottet intagit, att beloppet 30 öre icke är olämpligt, utan tvärtom; men i afseende å sättet för skattens uttagande ställer jag mig som reservant. När jag så gjort, har jag varit ganska tvifvelaktig, huruvida jag borde leda denna reservation till att yrka afslag eller att endast markera, att jag i det angifna afseendet vore tveksam. Jag anser det emellertid för närvarande vara från min ståndpunkt riktigast att yrka afslag. En sådan fråga som denna tål vid att blifva grundligt undersökt, och den tid, som Kungl. Maj:t haft för utredning, har icke varit synnerligen lång. Och när frågan kommer fram till debatt första gången, kan det hända, att vissa nya synpunkter göra sig gällande och att därigenom frågan kommer i ett bättre läge och i ett sådant läge, att den kan utan tvekan upptagas. Detta ligger som en förhoppning hos mig, då jag biträder afslagsyrkandet. Jag vill emellertid samtidigt erkänna, att det naturligtvis finnes ett skäl, som gör, att man, trots alla olägenheter, ändock är tveksam; det är, att, när man i hvarje fall vill genomföra en maltskatt, allmänheten kan säga, att man vill drifva fram en konsumtionsskatt på ett område, men hindra en sådan skatt på ett annat. Jag är dock rädd för att den nu ifrågavarande konsumtionsskatten kommer att verka på ett för allmänheten obehagligt sätt och att icke medföra den fördel för statskassan, som är afsedd.

*Forfattnings
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

Grefve Hamilton: Herr talman! Jag vet icke, om jag är den ende här i kammaren, som gjort den iakttagelsen, att när något förslag ligger före i syfte att öka statens inkomster, röner förslaget motstånd från ett visst håll, för så vidt icke detsamma hvilat på tullar, vare sig dessa äro skyddstullar eller markerade finanstillar. Såsom skäl för afslag anför man i vissa fall, att skatten kan vara skadlig för näringarna, och i andra fall, att kontrollen icke kan blifva effektiv, hvadan skattekällan icke kan inbringa de inkomster, som man tänkt sig. Jag föreställer mig, att när statens utgifter kräfva, att man skall uppdrifva dess inkomster, bör man se till, att man får skattekällor, som äro bärkraftiga, och skatter, som icke äro allt för betungande för de skattdragande. Såsom en sådan skatt vågar jag framhålla just den ifrågasatta punschskatten, och jag vågar äfven räkna den såsom en lyxskatt. Ty åtminstone från de breda lagrens synpunkt är väl punschen icke någon nödvändighetsvara, och den, som vill njuta af denna dryck, kan också vara i tillfälle att offra en skärf på fosterlandets altare.

Hvad kontrollen beträffar, är det ju möjligt, att densamma till en början icke kan blifva effektiv; men jag föreställer mig, att kontrollen, sedan man vunnit erfarenhet, kan skärpas; och söker man icke vinna erfarenhet genom tillämpning af lagen, så kommer man ingen vart.

Det är också möjligt, att skatten icke kommer att inbringa de inkomster, som man väntat; men om man icke kan få en hel million, får man väl vara nöjd med en half.

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

Jag skulle helst velat biträda Kungl. Maj:ts förslag om beloppet, men af opportunitetsskäl får jag naturligtvis finna mig i att biträda utskottets förslag om en skatt af 30 öre. Däremot kan jag icke anse lämpligt, att, såsom utskottet föreslagit, förordningen skulle gälla allenast för år 1904, ty då skulle Riksdagen komma att ånyo pröfva lagen efter blott tre månaders erfarenhet, hvilket naturligtvis är alldeles för litet. Jag ber därför, herr talman, att få i detta afseende biträda herr Beckmans reservation, till hvilken jag således yrkar bifall.

Herr Wieselgren: Jag instämmer med den förste ärade talaren däri, att den skrifvelse, som Riksdagen i fjor aflät rörande denna skatteform, antogs under en viss känsla af att det var något mera roligt än allvarligt i densamma. Men jag vill för min egen del göra ett undantag; ty jag kände den frågan såsom ganska allvarlig, och jag hör ock till dem, som visst icke beklaga, att skrifvelsen kom att afgå, om det också skedde med en viss fart. Det är ovillkorligen, såsom redan blifvit anmärkt, här fråga om ett synnerligen lämpligt skatteobjekt; ty ingen kan väl neka, att punschen för de bildade klasserna spelar en likadan roll af öfverflödsvara, som brännvinet gör för de lägre stånden och de mindre bemedlade. Om det nu är så, att vi under denna riksdag redan höjt skatten på denna de mindre bemedlades öfverflödsvara, så förefaller det mig högst olämpligt, om vi skulle afslå denna skatt, som föreslås med afseende å de mera bemedlades.

Jag har alldeles samma känsla som den näst föregående talaren, att det skulle vara mig personligen behagligast att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition, hvad angår skattens belopp; men af samma opportunitetsskäl, som han åberopade, skall jag inskränka mig till att icke opponera mig mot utskottets förslag i denna del, ehuru jag, på samma sätt som han, i fråga om tiden för förordningens giltighet instämmer i herr Beckmans med fleres reservation.

Herr Sjöcrona: Herr talman, mine herrar! Då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, såsom icke varande ledamot af denna kammare, ej kunnat framställa yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts proposition och då hittills icke heller någon annan gjort detta, skall jag tillåta mig att framställa ett sådant yrkande. Jag kan nämligen icke finna de skäl, som utskottet anfört, vara fullgoda eller öfvertygande.

Utskottet har i första rummet åberopat »farhågan för att genom åsättandet af en högre afgift å punsch konsumtionen därpå skulle minskas, men konsumtionen af skattefria, mera sprithaltiga drycker ökas, till skada icke blott för statens finansiella intresse, utan ock för nykterhetssträfvandena». Det skulle väl egentligen vara whiskyn, som komme att förtäras i större myckenhet, om denna punschskatt blefve införd. Det tror jag dock icke. Det är en ren smakfråga,

om man vill dricka whisky eller dricka punsch, och den, som är van att föredraga whisky, har gjort det länge och väl, allt sedan whisky började användas i vårt land. Den, som återigen tycker om punsch och mår väl af punsch — hvilken vara ju kallas för vår nationaldryck — han kommer att fortfarande dricka punsch, hädanefter som hitills, vare sig punschskatten blir 30 eller 60 öre per liter. Om det således förhåller sig så, att konsumtionen blir densamma, så kan detta väl icke inverka på statens finansiella intresse, ty det är, som sagdt, icke att antaga, att en minskning skall inträda på ena hållet, hvilken kommer att uppvägas af en ökning på annat håll. Och om en minskning skulle i detta fall inträda, så vore det ingenting att sörja öfver, ty detta skulle ju vara ett steg i nykterhetens intresse.

Det andra skälet är, att utskottet befarar, att punsch skulle komma att bryggas i hemmen. Jag tror, att icke heller däri ligger någon större fara. I min ungdom var det mycket vanligt, att man bryggde punsch i hemmen, men man upphörde snart därmed. Det är förenadt med ganska mycket besvar, och man kan i allmänhet icke åstadkomma varan så billigt i hemmen, som den kan göra, hvilken brygger i stora kvantiteter.

Näst föregående talare har redan erinrat om, att denna Riksdag höjt brännvinsskatten, och vi veta ju alla, att därefter framkommit både protester och klagomål öfver, att man höjt priset på en konsumtionsvara, den fattiges konsumtionsvara. Jag finner det vara högst märkligt, att något sådant klagomål kunnat framkomma; men det är ett faktum att så skett, och när detta är förhållandet, förefaller det mig bra egendomligt, om vi nu skulle vara så ängsliga, när det är fråga om en vara, som begagnas af de mera förmögna.

Slutligen vill jag erinra därom, att enligt utskottets förslag skulle ju allt i denna förordning göras på försök, och då kan man väl försöka med 60 öre lika väl som med 30 öre. Det är till och med större skäl att försöka med 60 öre och se, huru det slår ut.

Jag tillåter mig yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag rörande första punkten af den föredragna paragrafen; i utskottets hemställan skulle således orden »30 öre» utbytas mot »60 öre».

Herr von Möller: Det är med en viss förvåning, som jag iakttagit denna tystnad från regeringsbanken. Ingen af de kammaren tillhörande statsråden har annu vågat sig fram med ett yrkande på hvad regeringen själf har föreslagit, utan man har iakttagit tystnadens våltalighet.

Emellertid är det för mig en glädje att kunna instämma med herr Sjöcrona. Är det en lämplighetssynpunkt, huruvida man skall taga 60 eller 30 öre, så får jag verkligen lof att säga, att jag för min del anser det vara skäligen olämpligt att, när man beskattat brännvinet, som ju kallas för den fattiges njutningsmedel, med 15 öre, belägga punschen med endast 30 öre i skatt. Jag erinrar mig mycket väl, hurusom jag för många år sedan i en Kladderadatsch-

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Fort s.)

kalender »Schulze nnd Müller in Schweden», läste: »Alle Schweden trinken Punsch; trifft man einen Schweden, der keinen Punsch trinkt, so ist es kein Schwede». Jag tror, att detta omdöme i det stora hela slår rätt. Det är icke för intet, som man kallar punschen den svenska nationaldrycken. Man bör då verkligen kunna på fosterlandets altare offra en så obetydlig tribut som dessa 60 öre.

Den har dessutom mycket aristokratiska anor, ty en stor del af stockholmspunschen *brygges ju i svenska riddarhuset* och lagras i en viss, ännu *större och högre byggnad*; men icke förty, mine herrar, tycker jag verkligen, att vi kunna våga oss på att beskatta det svenska folket just i detta afseende.

Nu hafva anförts åtskilliga skäl, som redan äro till en del af föregående talare bemötta, och, som herrarne se, upptager slutet af betänkandet en mängd reservationer. Beträffande en af dessa, en ganska utförlig sådan om afslag, kan jag icke neka till att det väckt en viss förvåning, att den ene af de båda reservanterna ansett lämpligt yttra sig i denna fråga. Jag medgifver mycket gärna, att han bör vara sakkunnig på området, men gent emot denna auktoritet står en annan, nämligen herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet, som ju dessutom är från själfva Karlshamn och sålunda väl äfven bör antagas hafva god erfarenhet om dessa saker.

Som sagdt, jag anser, att det vore ytterst olämpligt, om Första Kammaren icke skulle bifalla hvad Kungl. Maj:t här har föreslagit.

Herr talman, jag förenar mig i herr Sjöcronas yrkande.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande nu föredragna paragraf vore framställda följande yrkanden: 1:o) att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag utan förändring; 2:o) af herr *Sjöcrona* att paragrafen måtte godkännas med den ändring, att orden »trettio öre» utbyttes mot »sextio öre»; och 3:o) att paragrafen skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till herr Sjöcronas yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits paragrafens godkännande i oförändradt skick, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § i bevillningsutskottets förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch med den ändring, att orden »trettio öre» utbytas mot »sextio öre», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen enligt utskottets förslag utan förändring.

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)*

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 54.

2 och 3 §§.

Godkändes.

4 §.

Mom. a).

Herr Cavalli: På grund af det beslut kammaren fattat vid 1 § hemställer jag, att 4 § måtte få den lydelse, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition, d. v. s. att skattesatserna i mom. a) och b) ställas i förhållande till den beslutade generella skattesatsen.

Efter härmed slutad öfverläggning och sedan jämväl mom. b) föredragits, godkändes på gjorda propositioner mom. a) och b) af motsvarande paragraf i Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

5—9 §§.

Godkändes.

10 §.

Herr Cavalli: Då jag nu icke känner, hvilket beslut Riksdagen kan komma att fatta i fråga om 3 §, hemställer jag, att hela 10 § måtte återförvisas till utskottet.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, visades förevarande paragraf åter till utskottet.

11 och 12 §§.

Godkändes.

Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för för-
säljning af
punsch.
(Forts.)

Slutmeningen.

Grefve Hamilton: Med anledning af hvad jag förut anfört ber jag att få yrka bifall till slutmeningen, sådan den finnes upptagen i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Cavalli: Jag tillåter mig vördsamt till kammaren hemställa, om det verkligen kan vara skäl att bifalla det yrkande, som grefve Hamilton nu framställt.

Det är ju onekligt — och ingen lärer kunna underkänna riktigheten af det påståendet — att det finnes åtskilligt att tänka på vid denna förordning. Skulle det under sådana förhållanden icke vara skäl, att man toge den på försök? Därmed vore det icke någon större olycka skedd, än att nästa år en ny proposition finge framläggas med iakttagande af de erinringar, som blifvit gjorda, i den mån regeringen finner dessa erinringar befogade.

Jag tillåter mig därför föreslå, att utskottets hemställan beträffande slutmeningen måtte af kammaren godkännas.

Grefve Hamilton: Jag föreställer mig, att den aktade ordföranden i bevillningsutskottet yrkade bifall till utskottets förslag, därför att han antager, att under kommande år behöfva vidtagas ändringar i förordningen, sedan man vunnit erfarenhet. Men jag hemställer, huruvida det verkligen kan vinnas någon erfarenhet rörande lagens verkan under endast tre månaders tid, ty Riksdagen måste naturligtvis taga lagen under ompröfning i april eller maj. Och hvad kan man hafva för erfarenhet af dess verkan, då den varit gällande endast under januari, februari och mars. Befinnes det då, att lagen behöfver ändras, kan det ju i alla fall ske, och därför synes det mig lämpligast, att den antages att gälla tills vidare.

Herr Cavalli: Det är så långt ifrån att grefve Hamilton hade rätt, då han sade, att, om anmärkningar förekomma under den första tiden af lagens tillämpning, ändringar i allt fall kunna göras, att han glömde, att motionstiden är begränsad till tio dagar efter riksdagens öppnande. Däremot kan Kungl. Maj:t väcka proposition, när Kungl. Maj:t finner sådant lämpligt.

I hvarje fall har man efter tre månader alltid *någon* erfarenhet om lagens verkan. I dag hafva vi absolut ingen. Jag hoppas, att den vördsamma framställning jag gjort, att lagen måtte tagas på försök, icke måtte af Första Kammaren afslås.

Grefve Hamilton: Jag föreställer mig, att Kungl. Maj:t kommer att i förordningen föreslå de ändringar, som äro nödiga, och Kungl. Maj:t kan komma med dylika förslag under hela riksdagstiden. Det skäl, som den aktade ordföranden i bevillningsutskottet anförde, eller att motionstiden går ut kort efter riksdagens början, torde således enligt min mening vara af föga betydelse.

Herr Wieselgren: Till hvad den siste ärade talaren nämnde ber jag endast få lägga, att bevillningsutskottet ju har motionsrätt under hela riksdagen.

*Författnings-
förslag ang.
en särskild
stämpelafgift
för försäljning af
punsch.
(Forts).*

Herr Cavalli: Jag får säga, att detta artar sig till en diskussion, som jag sannerligen icke hade väntat mig, och aldrig hade jag trott mig från den siste talaren få höra, att bevillningsutskottet hade motionsrätt i den nu föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande slutmeningen i förevarande förslag yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, att kammaren måtte godkänna slutmeningen med den lydelse Kungl. Maj:t föreslagit.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af slutmeningen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner slutmeningen i bevillningsutskottets förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, godkännes slutmeningen med den lydelse Kungl. Maj:t föreslagit.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 54.

Rubriken:

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af författningsförslaget.

Punkten 2.

Utskottets förslag till förändrad lydelse af §§ 1 och 17 i förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens förut fattade beslut.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda betänkande n:o 37 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge jämte en i ämnet väckt motion.

Herr Cavalli: Jag hemställer, att bevillningsutskottets betänkande n:o 37 måtte föredragas på det sättet, att paragraferna föredragas i nummerföljd, därefter rubriken och sist utskottets hemställan, samt därjämte att paragraferna icke behöfva uppläsas, såvidt icke någon särskildt därom gör yrkande.

Denna hemställan biföls.

Utskottets förslag till förordning i ämnet.

§ 1.

Godkändes.

§ 2.

Herr Cavalli: Jag har icke inom utskottet biträdt den hemställan, hvori utskottets förslag skiljer sig från den af Kungl. Maj:ts framlagda propositionen. Jag skall be att för kammaren få angifva de skäl, hvarför jag anser, att man bör stanna vid de hittills och nu gällande bestämmelserna i ämnet.

Bevillningsutskottet har hemställt, att den landgräns mot Norge, där de större, i § 2 angifna spannmålskvantiteterna få tullfritt införas, må utsträckas från Medskogens till Mitandersfors tullstation i Värmland. Jag har här för de af kammarens ledamöter, som önska däraf taga del, en liten karta, om man så vill kalla den, å hvilken landgränsen är angifven. Utskottet har såsom skäl anfört, att man borde medgifva rätt att medföra de större kvantiteterna på grund af den miss-

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

växt, som förlidet år inträffade. Den frågan, huruvida ytterligare lindring borde medgifvas, har varit föremål för pröfning af regeringen på grund af särskilda framställningar, öfver hvilka vederbörande myndigheter afgifvit yttranden, men regeringen har icke funnit skäl biträda ansökningarna, och jag delar regeringens uppfattning därutinnan. Det är för resten en fråga, som jag tycker Första Kammaren borde tänka på — om det kan vara skäl att utsträcka de bestämmelser, som äro gifna i fråga om gränstrafiken mellan Sverige och Norge, längre, än hvad som under en följd af år varit fallet; och huruvida en tillfällig missväxt bör föranleda ändring, synes tvifvelaktigt, så vida icke fullständigt ådagaläggas, att de behofven icke eljest kunna tillgodoses. Här gäller det helt enkelt en öfverflyttning af landthandeln från Sverige till Norge, och jag ifrågasätter, huruvida icke en inskränkning snarare borde äga rum, så att den frihet, som för närvarande råder vid landgränsens södra del, icke längre borde ifrågakomma. Jag syftar därvid på Bohuslänsgränsen, och jag tror mig kunna uttala den uppfattningen, att jag icke skall motsägas af Bohusläns landstings representanter, då jag påstår, att kommunikations- och andra förhållanden nu äro sådana, att detta undantag där icke längre behöfves. Då frågan ställes på den ståndpunkten, bör man undersöka, huruvida icke en inskränkning i bestämmelserna borde äga rum och för visso icke en utsträckning. På dessa skäl har jag biträdt Kungl. Maj:ts proposition, och jag tillåter mig hemställa, att ur 2 § måtte uteslutas följande bestämmelse, som förekommer på 17 sidan i utskottets betänkande: »skolande emellertid tullfri införsel af ofvan sist omnämnda myckenheter spannmål, omalen och malen, vara medgifven äfven för det fall, att resan sker öfver den del af gränsen, som är belägen mellan tullstationen i Medskogen och tullstationen i Mitandersfors i Värmland.»

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Herr Wester: Jag ber först att få tillkännagifva, att jag varit förhindrad att deltaga i utskottets behandling af denna fråga. Af hvad den föregående ärade talaren anförde, fäste jag mig särskildt vid dessa ord: »såvida dessa bygder icke själfva kunna tillgodose sitt behof af spannmål». Jag ber få intyga, att de kunna det icke. Detta var, såvida jag rätt uppfattade talaren, hufvudmotivet, han ansåg, dessa bygder, lika väl som andra, kunna tillgodose sig med sitt behof af spannmål, men det kunna de förvisso icke. Dessa trakter, som ligga innanför gränsen mellan Medskogen och Mitandersfors, äro bland de magraste bygder i vårt land; men icke nog med detta, de höra också till de fattigaste. Denna fråga får därför icke betraktas såsom en tullfråga, utan snarare som en högst behjärtansvärd fattigvårdsfråga. För dessa bygder är, såsom herrarne finna af det betänkandet närslutna protokollsutdraget, afståndet icke mindre än 12 mil till närmaste stad, 8 mil till närmaste järnvägsstation och 3 mil till handelsplats. Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att en jämförelse mellan gränshandeln i Bohuslän och denna del af Värm-

*Författnings-
förslag ang.
vissa bestämmelser rörande
de sjöfarten
och gränstrafiken mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

land är berättigad. Såsom sagdt, här är fråga om trakter, som alldeles sakna nutidens kommunikationer och höra till de fattigaste bygderna i hela vårt land, där nöden helt visst är lika stor, som för närvarande längst upp i Norrland; sådana trakter må man väl ändå icke rimligen neka den hjälp, som de skulle få genom beredande af samma lättnader vid gränshandeln som i öfrigt är medgifven för gränstrakter i Bohuslän och Värmland. På grund af dessa förhållanden anhåller jag, herr grefve och talman, att tillsvidare få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Cavalli: Endast några ord! På grund af den vädjan den siste ärade talaren gjorde till kammaren till förmån för någon del af det län han representerar, vill jag fästa uppmärksamheten därpå, att förhållandena i i dessa bygder icke någon mån äro förändrade utan precis desamma, med hänsyn till kommunikationer och dylikt, som föregående år. Hvarför skulle man då i år finna anledning att utsträcka dessa undantagsförhållanden rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge? Jag tror man kan låta förordningen vara sådan den är, men att utvidga området för densamma finner jag icke lämpligt.

Herr Wester: Det är nu visserligen sannt, att inga ändrade förhållanden här föreligga, annat än däri att sistlidna år var ett svårt missväxtår för ifrågavarande trakter, men redan förutvarande förhållande, att lättnader vid gränstrafiken medgifvits endast å sträckan intill Medskogens tullstation i stället för till Mitandersfors var ett missförhållande, som bör rättas, och då nu finnes särskild anledning till rättelse i detta fall, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Östberg: Jag skall bedja att, med anledning af hvad här sagts, få erinra om, att denna framställning rörande tullfrihet för kortare tid, afseende gränsen mellan Medskogen och Mitandersfors, är förordad af Konungens befallningshafvande i Värmlands län, och att generaltullstyrelsen har förklarat sig icke hafva något att erinra mot det föreslagna medgifvandet af tullfri införsel. Tvenne särskilda framställningar hafva i detta syfte blifvit gjorda; den första gällde sträckan Medskogen—Hvitkärn och den andra, som skedde litet senare, Hvitkärn—Mitandersfors, i fråga om hvilka båda myndigheterna förklarade sig icke hafva något att erinra emot medgifvanden för tiden till den 1 september 1903, och anfördes såsom skäl, att under förra året inträffade missväxt i dessa trakter. Då motionen behandlades i utskottet, var ganska naturligt, att utskottet kände sig benäget att lämna detta lilla medgifvande. Nu framhålles af utskottets ordförande det mycket betänkliga i att medgifva undantag från en gällande förordning, och man må gärna erkänna det berättigade häri. Men rörande denna förordning föreligger det förhållandet, att den antages endast för ett år i sänder, och framlägges för Riksdagen till pröfning hvarje år. Det är ju då icke så farligt, att för ett år, sådant som

det innevarande, undantagsvis lämna ett särskildt medgifvande för en nödställd kommun. Enligt min uppfattning var det vid sådana förhållanden som i år svårt för utskottet att alldeles säga nej till denna bevekande framställning, och jag vill tillägga det, att jag icke tror ett sådant medgifvande som det föreslagna hvarken göra till eller från, då vi hafva att upptaga frågan, huruvida öfver hufvud taget är skäl att göra inskränkningar i mellanrikshandeln, i stort sedt. För min del tror jag således att, såsom frågan nu ligger, Första Kammarerna gärna kan lämna bifall till utskottets framställning i frågan. Men jag vill tillägga, att jag icke anser det vara skäl att, såsom herr Wester yrkar, utsträcka medgifvandet till hela nästa år, utan håller jag mig till den af Konungens befallningshafvande i Värmlands län föreslagna tiden, nämligen till den 1 september.

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Cavalli*, att paragrafen måtte godkännas med uteslutande af det å sid. 17 i det tryckta betänkandet förekommande stycke, som började med orden »skolande emellertid» och slutade med »i Värmland».

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen i enlighet med utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 3.

Godkändes.

Slutmeningen.

Herr Wester: Jag ber, att af denna punkt sista delen måtte få utgå, nämligen: »dock att den här ofvan medgifna rätt till tullfri införsel af de i förordningen omförmälda större myckenheterna spannmål, omalen och malen, äfven för det fall, att resan sker öfver den del af gränsen, som är belägen mellan tullstationen i Medskogen och tullstationen i Mitandersfors i Värmland, skall gälla endast för tiden intill den 1 september 1903.»

Herr Östberg: Jag anhåller få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt oförändrad.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande del af författningsförslaget yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Wester*, att slutmeningen måtte godkännas med utelämnande af det stycke, som började med orden »dock att» och slutade med »1903».

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner slutmeningen i bevillningsutskottets förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes slutmeningen med den af herr Wester föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 34.

Rubriken.

Godkändes.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens förut fattade beslut.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 15 och 16 innevarande april bordlagda memorial n:o 38, angående ändringar i gällande tulltaxa, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda betänkande n:o 39, i anledning af väckt motion om ändring af tulltaxans bestämmelser rörande kautschuk och guttaperka.

Punkten 1.

*Ändring af
tulltaxans be-
stämmelser
rörande
Kautschukoch
Guttaperka.*

Herr Almgren, Oscar: Jag beder att få yrka afslag å bevillningsutskottets hemställan, och för detta afslagsyrkande kan jag icke anföra någon bättre motivering än den, som bevillningsutskottet själf den 12 februari anförde angående afslag å en då väckt motion om tull på kaustikt kali m. m. Bevillningsutskottet yttrar:

»Ifrågavarande ämnen, hvilka användas inom åtskilliga industrigrenar i ej obetydlig mängd, torde för närvarande icke kunna framställas i vårt land till så stor myckenhet, som för industriens behof erfordras. Vid sådant förhållande och då de föreslagna tullsatserna alltså skulle öka produktionskostnaderna för åtskilliga svenska industrigrenar, särskildt pappers samt tvål- och såpfabrikationen — något, hvarom talrika, i anledning af motionen till utskottet inkomna protester bära vittne — har utskottet funnit sig icke kunna biträda hvad motionären föreslagit. Denna motivering passar till punkt och pricka in på den nu föreliggande frågan. Inom landet kunna icke tillverkas de kvantiteter, som behövas för åtskilliga industrigrenars behof af kautschuk och guttaperka; lika litet kunna med afseende å kvaliteten de artiklar framställas inom landet, som äro erforderliga för vissa behof. Hvad angår att produktionskostnaden skulle ökas för åtskilliga svenska industrigrenar, kan jag icke anföra bättre bevis än de protester, som i stor mängd inkommit till bevillningsutskottet; det är nämligen icke färre än 131 rederier, 28 mekaniska verkstäder och 121 fabriker af hvarjehanda slag, som protesterat mot den ifrågasatta tullen. Att dessa protester hafva ganska goda skäl för sig, därpå beder jag att få anföra ett par enstaka exempel.

Det stora bolaget Separator använder för sina fabrikat för omkring 50,000 kronor kautschuk om året; och det är naturligt, att om dessa tillbehör beläggas med tull, försvåras exporten för bolaget. Nu skulle man kunna säga — och jag väntar mig den invändningen — att de kunna erhålla restitution; men jag har i dag vid samtal med verkställande direktören erfarit, att detta skulle möta stora svårigheter. Sålunda skulle den ökade kostnad, som blefve en följd af tullen, ovillkorligen drabba dessa fabrikat och försvåra afsättningen på utlandet. Ett annat exempel, som gäller rederierna, är från bärgningsaktiebolaget Neptun. Dess verkställande direktör har uppgifvit för mig, att under fjolåret användes för bolagets behof slangar, som hittills varit tillfria, men enligt detta förslag skulle beläggas med 40 öres tull pr kilogram, i den myckenhet att tullafgiften för förlidet år skulle uppgå till 1,883 kronor. Detta är icke ett så obetydligt belopp, då man be tänker, att det skulle erläggas för att gynna två eller tre små fabriker, hvilka för öfrigt hafva en annan tillverkning, som nu bedrifves med ganska god framgång, nämligen galoschtillverkningen.

Bevillningsutskottet har nu anført, att den ifrågasatta tullen skulle vara så måttlig, i medeltal endast uppgående till omkring 12 procent. Med afseende å denna beräkning gäller såsom vanligt, att det beror på,

*Andring af
tulltaxans be-
stämmeiser
rörande
Kautschukoch
Guttaperka.
(Forts.)*

huru man beräknar, om man beräknar tullen på försäljningsvärdet inom landet eller på varan vid dess införande till första tullplats. Procenttalet ställer sig då väsentligt olika. Men därmed må vara huru som helst. Det är en gammal taktik att gå tillväga som nu skett; då en motion om tullförhöjning första gången blifvit afslagen med hänsyn till att den föreslagna tullen varit för hög, reducerar man, såsom äfven i detta fall skett, sina pretentioner och kommer igen med hopp om framgång. Men efter något år sedan tullen beviljats kommer man med en ny framställning: Man hade icke vunnit det resultat, som man väntat af tullförhöjningen, utan man måste hafva den tull, som först ifrågasatts, och i de allra flesta fall har Riksdagen hittills åtminstone gått in på detta. Därigenom drabbas emellertid de öfriga industrierna af en ständigt växande progressiv beskattning för tulländamål; och hvar skall detta sluta, då man oupphörligt kommer med förnyade framställningar om ökade tullar för vissa intressen?

På grund af hvad jag nu anfört beder jag att få yrka afslag å bevillningsutskottets hemställan.

Herr Petri: Jag skall till en början fästa uppmärksamheten på, att här har icke begärts någon förhöjning i hittillsvarande tullsats, utan en ny tull på ett fabrikat, som hittills varit alldeles tullfritt. Det förhåller sig med detta fabrikat som med åtskilliga andra inom landet, att om det icke får något skydd, kan fabrikationen icke existera; denna industri befinner sig ännu icke i det utvecklingsstadium, att den kan förtjäna så mycket, att den utan något skydd kan fortfarande underhålla fabrikationen.

Den föregående ärade talaren framdrog såsom skäl för sitt afslagsyrkande en motivering bevillningsutskottet vid ett föregående tillfälle användt för afslag å en då begärd tull; men jag beder få fästa uppmärksamheten på, att det är fråga om betydligt skiljaktiga artiklar. Gummiindustrien är så pass betydande, att man icke gärna kan jämföra den med den industri han oberopade; och dessutom är denna gummiindustri i den ställning, att den med något skydd kan utveckla sig så, att den fullt kan tillfredsställa behovet inom landet af dess artiklar. Det är ju alldeles gifvet, såsom alltid sagts, att om man höjer tullen för en industri, kommer detta att inverka på andra sådana, och den föregående ärade talaren framdrog såsom exempel några dylika fall. Han talade därvid om att Separator-bolaget skulle drabbas af en förhöjd beskattning af omkring 50,000 kronor, om den föreslagna tullsatsen ginge igenom. Jag har icke varit i tillfälle att kontrollera denna uppgift, och jag har icke skäl att misstänka, att den icke är riktig, ehuru inom utskottet någon sådan framställning icke skett. — Jag beder om ursäkt, jag refererade orätt; det var varor för 50,000 kronor, som den föregående talaren nämnde skulle drabbas af förhöjningen i tullen. — Om så skulle vara, är dock denna förhöjning allra högst 10 proc., och 10 proc. af 50,000 kr. är 5,000 kronor. För ett bolag sådant som Separator bör denna summa icke spela någon roll

i jämförelse med de fördelar man har af att en svensk industri i detta fall finnes.

Samme talare nämnde också, att Neptun-bolaget skulle drabbas af stora utgifter. Det är ju möjligt, men jag föreställer mig, att Neptun-bolaget kan undvika denna utgift, ty då bolagets verksamhet lär till stor del bedrivas å utrikes ort, torde bolaget där kunna anskaffa sina förnödenheter utan att besvärmas af denna tull.

Den ärade talaren sade också, att det är vanligt, att man vid en första framställning om tull begär ett mindre belopp och att, när man framdeles finner, att fabrikationen icke går såsom man önskat, begär man en ökning af tullen, som vanligen af Riksdagen bifallits. Det må vara att så varit fallet, men jag vågar påstå, att när sådana framställningar gjorts och af Riksdagen bifallits, hafva de icke varit opåkallade, utan de hafva varit framkallade af stort behof, och då anser jag också rättvist, att de hafva bifallits. Jag tror icke, att vid den sak, som nu är ifråga, finnes någon sådan baktanke, men jag har icke velat underlåta att framställa min mening gent denna anmärkning.

Hvad beträffar protesterna, såg jag i tidningarna, att det var en mångfald firmor, såsom den ärade talaren nämnde, hvilka protesterat mot denna tull. Det är ju också alldeles klart, att alla, som drabbas af en tull, protestera, men man måste likväl undersöka, om det i detta fall finnes några verkliga skäl för protesten. Man har därvid först att taga i betraktande, att de flesta af de protesterande firmorna själfva åtnjuta ett ganska väsentligt tullskydd och därför borde de tillämpa den satsen, att »man skall själf lefva och låta andra lefva». Af den beräkning, som finnes i utskottets betänkande sid. 13 angående åtgången af gummivaror för de vanligast förekommande fabrikerne, kan man finna, hvilken på det hela taget ringa omkostnad som skulle drabba hvarje fabrik. Där står t. ex. upptaget, att en råsockerfabrik använder i allmänhet för 3,000 kronor gummivaror. Om man beräknar, att tullen förhöjer varans pris med 10 proc. — som väl torde vara medeltalet för förhöjningen — skulle råsockerfabrikerne drabbas af en årlig utgift af 300 kronor; och kan någon af herrarne tycka, att en råsockerfabrik icke skulle kunna tåla denna förhöjning för att hjälpa en annan industri? Från råsockerfabrikerne, som använda för omkring 3,000 kr. gummivaror, till mejerier, som använda för 25 kr., finnas i betänkandet upptagna åtskilliga fabriker och industrier, hvilka begagna dylika varor till värden liggande emellan dessa båda belopp. Om man beräknar 10 proc. på alla dessa siffror, blir det en så obetydlig förhöjning på hvar och en, att det icke bör spela någon roll.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på nödvändigheten, att man har en gummifabrikation inom landet. Det är en nödvändighetsvara, som användes inom alla industrier, och man kan ju tänka sig att, om också icke detta skäl skulle anses tillräckligt, förhållanden kunna inträffa, som hindra import från utrikes ort; och jag hemställer, huruvida icke detta för den svenska industrien, den svenska samfärdseln och det svenska försvaret — som för flottan använder sådana ämnen

*Ändring af
tulltaxans be-
stämmelser
rörande
Kautschukoch
Guttaperka.
(Forts.)*

*Ändring af
talltaxans be-
stämmelser
rörande
Kautschuk och
Guttaperka.
(Forts.)*

— skulle medföra olägenheter, som icke kunna fullt bestämmas? Jag har därför den åsikten, att en svensk industri af dessa varor är nödvändig, liksom jag i allmänhet hyser den åsikten, att hvad som *kan* också *bör* tillverkas inom landet, och att man därför bör understödja all sådan inhemsk tillverkning.

Om jag således väger fördelarne och olägenheterna af den föreslagna beskattningen mot hvarandra, kan jag icke finna annat än att fördelarne af att ingå på utskottets förslag äro så stora gent emot de olägenheter, som däraf skulle uppstå, och dessa senare så obetydliga i förhållande till de olägenheter, som kunde förorsakas af att förslaget nu förkastades, att jag på dessa skäl, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Almgren, Oscar: Jag begärde ordet med anledning af den föregående talarens yttrande om den roll de af mig nämnda 50,000 kr. spelade på Separator-bolaget. Han rättade emellertid själf sin uppgift, och jag behöfver därför icke återkomma till densamma. Men som jag fått ordet, kan jag icke underlåta att tillägga något till hvad jag nyss yttrade.

Angående Separator vill jag nämna, att det icke allenast var med anledning af den utgift, som skulle drabba Separator-bolaget genom den nya tullen, som verkställande direktören uttalade sig såsom han gjorde, utan äfven på grund däraf, att han upprepade gånger försökt använda det svenska fabrikatet för sina behof. Han hade varit lifvad af det allra största intresse att få en fabrikation inom landet till stånd i detta hänseende, men han hade måst uppgifva försöket, emedan kvaliteten icke vore tillfredsställande.

Den föregående talaren nämnde, att då så många af dessa protesterande själfva voro i åtnjutande af tullskydd, finge de underkasta sig, att en del af de varor de använde också voro belagda med tull. I afseende härå beder jag få fråga: är vår sjöfart på något sätt skyddad genom tull? Och det är dock den, som drabbas af de högsta tullsatserna; det är icke mindre än 131 redare, som undertecknat protesten.

Herr Petri hänvisade till siffror, som finnas aftryckta i betänkandet från 1901 års bevillningsutskott. Jag hade då tillfälle att fästa uppmärksamheten på, att dessa siffror voro alldeles för låga. Detta har bevillningsutskottet själf erkänt, men fortfar dock med påståendet, att tullen icke skulle blifva så betungande för vederbörande, då den för enstaka fabriker icke skulle uppgå till mera än det och det beloppet; men beloppet blir i själfva verket mycket högre, och man bör väl för öfrigt se saken äfven ur en större synpunkt. De protesterandes stora antal, nära 300 st., visar dock att den sammanlagda summan kommer att uppgå till högst afsevärda belopp; och hvarför skulle dessa drabbas af en dylik utgift? Jo, för att gynna detta fåtal fabriker, som befinna sig i mindre goda omständigheter med afseende å tillverkningen af ett fåtal artiklar — ty tillverkningen af deras hufvud-

artikel bedrifves, såsom jag nämnt, med god framgång. Något som tyder därpå är bevillningsutskottets siffror angående importen och exporten af arbetad gummi och kautschuk; de visa, att importen har minskats och exporten ökats. Detta tyder väl icke på några otillfredsställande förhållanden för denna industri.

*Ändring af
tulltaxans be-
stämmelser
rörande
Kautschukoch
Guttaperka.
(Forts.)*

Hvad beträffar, att det skulle vara så nödvändigt, att just denna industri finnes inom landet för att man i händelse af krigsförhållanden skall hafva tillgång till fabrikatet, får jag fästa uppmärksamheten på, att om vi få krig, hafva vi lika stor svårighet att få råvaran, och då äro vi icke mycket hjälpta med tullen. För öfrigt lär väl marinförvaltningen hafva så stort förutseende, att den förser sig med tillräckligt rikhaltigt förråd i den vägen.

Med afseende å att bergningsaktiebolaget Neptun skulle kunna förskaffa sig sina utensilier utomlands, får jag fästa uppmärksamheten på, att dess verksamhet till största delen är förlagd inom landet; således gäller för detta bolag detsamma som för de inhemska rederierna.

Detta är hvad jag ansåg mig hafva anledning att tillägga.

Herr Almström: Hela diskussionen är ju ett återupprepande af hvad som många gånger blifvit sagdt och motsagdt i liknande frågor. Det är den gamla striden mellan importörsintresset och tillverkareintresset. De skäl, som nu anförts mot bevillningsutskottets förslag, äro de gamla: varan fördyras genom tullen, och varan kan icke tillverkas af tillräckligt god kvalitet inom landet m. m. Hvad beträffar varans fördyrande genom tullen beder jag få hemställa till min ärade vän på stockholmsbanken, om icke erfarenheten efter 1892 ändå visar, att sedan industrien fått höjda tullar varupriserna i de allra flesta fall ändock gått ned. Särskildt i detta fall är jag fullkomligt öfvertygad, att om de tullsatser, som nu äro ifrågasatta, vinna Riksdagens bifall, komma de utländska fabrikanterna att sänka sitt pris, deras afsättning på vårt land blir på grund däraf icke så begärlig som förut, och ökade tillfällen till afsättning kunna härigenom beredas den inhemska industrien. Jag kan härpå anföra ett specifikt exempel, nämligen galoschfabrikationen. Då det var fråga därom, uttalade man sig mycket skarpt och framhöll de svårigheter tullen på en del håll skulle medföra och det obilliga uti att vilja höja priset på en sådan nödvändighetsvara. Huru resulterade det? Jo, knappt var tullen införd och den utländska varan fått en konkurrent i den svenska, förrän priset föll och blef lägre än innan tullen åsattes.

Hvad kvaliteten angår, är det ju gifvet att inom hvilken industri som helst och särskildt nu inom kautschukfabrikationen, där det tillverkas varor af olika slag och beskaffenhet, vissa artiklar, som icke spela så stor roll och äro afsedda för särskilda ändamål, i regel icke kunna tillverkas af så god kvalitet som i utlandet, där tillfälle finnes att åstadkomma dem i större mängd än här är fallet.

Den ärade talarens på stockholmsbanken hänvisning till de pro-

*Ändring af
tulltaxans be-
stämmelser
rörande
Kautschukoch
Guttaperka.
(Forts.)*

tester emot kautschukstullen, som han omnämnt, har redan blifvit bemött af en föregående talare. Det är ju alltid fallet, att när en tullsats föreslås, komma äfven de näringar, som förut äro tullskyddade och klaga öfver det lilla intrång, som sker. Men, säger herr Almgren, rederinäringen är icke skyddad och det är dock 131 redare och skeppskaptener, som protesterat. Med all aktning för dessa herrar får jag lof att säga, att jag icke tror att de rätt kunna bedöma saken, det är icke ens på sjökaptenernas, utan på maskinisternas bedömande som affären beror, och ett för icke länge sedan förekommet fall i fråga om leverans till statens fartyg gifver vid handen, att intyg från dem ej alltid äro tillförlitliga. Det är nog icke redaren eller skeppsföraren själf, som kontrollerar varans beskaffenhet, utan maskinisten.

Det är mycket möjligt, att Separator-bolaget skulle drabbas af ett eller annat tusental kronor i ökade kostnader, men för en så storartad affär läser detta icke spela någon roll, äfven om den icke begagnar sig af sin rätt att erhålla restitution, som icke medför anmärkningsvärda kostnader, endast något ökad besvär, som visserligen kan vara olägligt, men som den väl bör underkasta sig för att hjälpa en industri på ett annat område.

Hvad Neptunbolaget beträffar, sade herr Almgren, om jag fattade honom rätt, att den kostnad, som skulle drabba detta bolag, uppginge till 1883 kronor. Jag undrar, huru denna beräkning är verkställd; de skulle då använda varor för 17- à 18,000 kronor. Jag undrar, om det kan vara riktigt; men om så är, beder jag få påpeka den bestämde erfarenhet jag har, att, sedan den inhemska fabrikationen kommit i gång, priset på den utländska varan i de flesta fall nedgår, så att någon anmärkningsvärd prisförhöjning icke torde vara att befara. Man kan då fråga: hvad hafva de inhemska fabrikanterna för nytta af tullen? Jo, de få större afsättning, ty som jag redan nämnt, för den utländske konkurrenten blir det icke så begärligt att fortfara med sin försäljning inom landet, då han mister så stort belopp, som tullen medför.

Herr Almgrens jämförelse mellan hvad bevillningsutskottet yttrat om tullen på kaustikt kali och den nu ifrågavarande tullen är redan besvarad af en föregående talare, och jag behöfver därtill icke lägga mera, än att de båda industrierna arbeta under alldeles ojämförliga förhållanden. Kautschukfabrikationen fordrar icke så stora och dyrbara anstalter som en tillverkning af kaustikt kali i så stor skala, att den kan konkurrera med utlandet.

För tillfället har jag intet vidare att tillägga, utan beder att få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag, därvid påminnande om, att det i landet införes för omkring 2 millioner kronor kautschuk och att det väl kan vara värdt att för landet tillvarataga det arbete, som erfordras för åstadkommande af en vara af sådant värde, hellre än att låta våra arbetare gå sysslolösa eller emigrera, såsom för närvarande eger rum i ej ringa skala.

Herr Almgren, Oscar: Då jag blifvit direkt uppkallad, måste jag besvära kammaren med att yttra några ord.

Herr Almström frågade mig, om jag icke ville medgifva, att erfarenheten visat, att, sedan en tullsats, högre eller lägre, blifvit införd, priset på varan efter någon tid återgått till ett belopp, som ej vore högre än före tullens införande. Han var nog försiktig att, såsom herr Cavalli vid ett föregående tillfälle, använda uttrycket »i de flesta fall». Jag skulle vilja säga *i enstaka fall*. I de flesta fall tror jag vi hafva en annan erfarenhet från utlandet; om man ser saken i stort, tror jag, att i de länder, där, såsom i Schweiz och England, lägre tullar äro införda, prisen på de flesta artiklar äro väsentligt lägre än i de protektionistiskt sinnade länderna. Detta tror jag är ett obestriddt faktum.

*Ändring af
tulltaxans be-
stämmelser
rörande
Kautschukoch
Guttaperka.
(Forts.)*

Herr Melin: Jag tror, att det icke skulle mycket gagna, att vi frihandlare här i kammaren yttrade oss i den föreliggande frågan, hvars slutliga utgång får blifva beroende af den gemensamma vote- ringen, men det fälldes ett yttrande af herr Almström, som jag i egenskap af redare icke gärna kan med tystnad förbigå. Jag ber att få förklara, att det är ett stort misstag att tro, att de större redarne, särskildt de redare, som här protesterat, i sitt omdöme låta sig ledas af sina maskinister — det skulle verkligen vara ett bedröfligt förhål- lande, om rederirörelsen så bedrefves.

Emellertid spela i själfva verket stora belopp in i fråga om denna tull. När man då besinnar, att under alla de år, som gått, då sjöfartsnäringsen varit på tal inom Riksdagen, man bra litet tillgodosett densamma, och då man väl känner, huru omöjligt det är att under nu rådande förhållanden idka rederirörelse med någon förtjänst, synes det mig, som om billigheten fordrade att denna näring icke ytterli- gare blefve betungad.

Jag anhåller att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Almström: Jag finner icke, att den siste talarens protest vederlagt hvad jag nyss yttrade. Jag tror att den saken är ganska lätt att förstå. Jag hemställer till den ärade talaren, huruvida han själf förstår sig på dessa artiklar och om han tror att hans sjökap- tener göra det. Då det gäller att använda dessa kautschuk- och gut- taperkavaror, är det väl ytterst på grund af maskinisters utlåtanden som afgörandet beror. Hos dem finnes åtminstone *någon* sakkunskap, men om herrar redare och sjökaptener själfva skulle afgöra dessa saker, tror jag att det blefve ännu sämre beställt.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på afslag därå,

och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 15 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 47 i anledning af väckta motioner angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om aftal rörande nyttjanderätt till fastighet i stad m. m.

Herr Törneblad: Utskottet har utan vidare afstyrkt de båda föreliggande motionerna. Häremot finnas dock reservationer anförda, och i en af dessa göres hemställan om aflåtande af en skrivelse. Såsom kammaren väl vet, är jag för min del icke någon synnerlig vän af skrivelseförslag, men i detta fall synes mig, som om saken vore af så pass allvarlig beskaffenhet, att den väl tål vid en närmare utredning, och en särskild anledning att nu lägga fram saken för regeringen synes mig ligga däruti, att de motioner, hvilka i ämnet afgifvits, innefatta högst väsentliga bidrag till frågans lösning och i alla händelser uppslag till närmare undersökning.

Det är för kammarens ledamöter väl bekant att bostadsförhållandena i åtskilliga städer, i synnerhet de större och kanske allra synnerligast i hufvudstaden, gifva anledning till mycket missnöje, många klagomål och många mer eller mindre fromma önskningsar. På möten och i pressen har man dryftat möjligheten att lösa bostadsfrågan, och mången finnes, som tror att detta kan ske i ett slag. Detta är naturligtvis en fullständig missuppfattning. Det är en ganska svår fråga denna, hvilket äfven af utskottet framhållits, men ju svårare frågan är desto viktigare är det ock att man allvarligt griper sig an med saken; ty man kan icke begära, att kommunerna skola vare sig i fattigvårdsform eller medelst direkta omkostnader tillhandahålla bostäder åt alla, som däraf äro i behof, på sätt en och annan synes föreställa sig. Åtskilliga vägar finnas, på hvilka målet möjligen skulle kunna uppnås, och en af dessa vägar är otvifvelaktigt en uti ett eller annat afseende förändrad lagstiftning. Förändringen kan genomföras på olika sett. Motionären herr Östberg har anvisat ett sätt, herr Hedlund ett annat, men båda öfverensstämma de därutinnan, att möjligheten att erhålla inteckning i byggnad skulle kunna utvidgas. Jag skall visst icke här ingå i någon direkt framställning häraf, det ligger icke för mig och hör icke till mitt område, men hvad jag bestämdt vill framhålla är, att det för stadskommunerna skulle vara af stor vikt, att möjlighet beredes att icke med eganderätt försälja sina betydliga tomtinnehaf utan att kunna upplåta dem med bibehållen utsikt

till andel i den värdestegring, som här blifvit påpekad. Det är nog sant, att man i stadskommuner i större skala och kanske företrädesvis i Stockholm tillgripit utvägen att förvarfva tomter för stadens räkning på det att staden vid stadsplanens uppgörande skall blifva i tillfalle att leda och ordna det hela. För min del beklagar jag att så är förhållandet, ty det har i själfva verket gifvit större eller mindre anledning till spekulation och hvad man plår kalla tomtjobberi. Men stadskommunerna äro härvidlag tämligen oskyldiga. Den som bär skulden till uppkomsten af detta förkällande och dess vidare utveckling är i själfva verket Sveriges regering, som 1874 på administrativ väg utfärdade en byggnadsstadga, hvilken så godt som tvingade kommunerna att slå in på denna spekulationens väg, eftersom expropriationsförhållandena icke blifvit behörigen ordnade. Följderna af denna stadgas utfärdande hafva framträdtt just i form af denna tomtspekulation. Om nu städerna måst tillgripa denna utväg, är det äfven påtagligt, att de, för tillgodoseende af en klok hushållnings kraf, också måste sälja dessa tomter till någorlunda skaliga priser, så att icke tungan för hårdt drabbar städernas invånare, men därmed ökas också svårigheten att tillgodose behöfvat af uppförande af billiga bostäder. Hufvudstaden har en ganska betydlig, jag kan nästan säga kolossal areal af tomter i sin hand, af hvilka åtskilliga äro inköpta till ganska låga priser. Om nu staden skulle sälja dessa tomter motsvarande billigt, skulle det ingalunda komma den ringare och ekonomiskt mindre väl situerade befolkningen till godo, ty naturligtvis skulle detta endast blifva ett välkommet föremål för spekulationslustan. Denna spekulation skulle emellertid kunna förekommas genom upplåtelse af tomter för länge tid — åtminstone vore det alltid ett försök att göra. Utan tvifvel inverka äfven åtskilliga andra förhållanden på bostädernas dyrhet och knappa tillgång. Sålunda borde äfven hyresaftalens beskaffenhet göras till föremål för en förändrad lagstiftning, så att icke folk kunna kastas ut på gatan när som helst, då, såsom det understundom händer, ett hus byter ägare ett par gånger i samma månad. Allt detta hör till förhållanden, som val tāla vid att närmare skärskådas, och jag tror icke på hållbarheten af det skal, utskottet anført, att den föreslagna reformen nämligen skulle motverka den stämning, som i våra dagar gör sig gällande i fråga om anskaffande af egna hem åt befolkningen. Ty under nu rådande förhållanden i storstäderna låter det sig svårigen göra för den fattigare befolkningen att där förvarfva egna hem. Men jag föreställer mig, att om man kunde komma till en större frihet med hänsyn till upplåtelse, skulle härigenom beredas en relativ trygghet åt denna befolkning, hvilken har svårt att med sina små tillgångar inköpa tomter med full eganderätt. Hvad jag nu haft äran andraga gifver mig anledning att uttala mina sympatier för den ifrågasatta skrifvelsen, men jag skall icke göra något yrkande af det skal, att i en af reservationerna förekomma några ord, hvilka ingifva mig en viss förhoppning, att den föreliggande frågan skulle kunna lösas utan att Riks-

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

dagen nu behöfver aflåta någon skrifvelse i ämnet. På sidan 20 i betänkandet förekommer följande i herr Lindhagens reservation:

»Till sist bör framhållas, att då lagberedningen enligt sitt uppdrag för närvarande är sysselsatt med revision af jordabalken och dithörande författningar, tål frågan afven af den anledningen ej något uppskof. Det är nämligen synnerligen angeläget att i sammanhang med nämnda revision må komma under öfvervägande de lagstiftningsåtgärder, som påkallas af de större stadernas bostadsfråga.»

Nu är det ju möjligt, att lagberedningen af sig själf eller på uppmaning från högre ort kan komma att taga frågan i närmare öfvervägande och såsom lämpliga föreslå andra åtgärder, för hvilket fall det naturligtvis måste vara onödigt att Riksdagen nu aflåter någon skrifvelse. Och det är till och med möjligt att man redan nu skulle kunna få veta af den i kammaren närvarande ärade ordföranden i lagberedningen hvad vi i detta fall hafva att af beredningen vänta och hoppas. Jag gör sålunda icke nu något yrkande, utan har endast velat uttala mina sympatier för frågans snara behandling.

Herr Fahlbeck: Såsom af betänkandet framgår, har jag reserverat mig mot detsamma, men in blanco, och det icke endast af den anledningen, att jag hade åtskilligt att anmärka med hänsyn till det slut, hvartill utskottet kommit, utan afven därför, att det var ett och annat uti motionärernas framställning, som jag icke kunde biträda. Saken är emellertid af den vikt, att jag tillåter mig att för en stund taga kammarens tid i anspråk för densamma.

Motionärerna hafva hvar för sig väckt förslag om, att in-teckning skall få meddelas i hus, uppförda på ofri grund, vare sig i form af förlagsin-teckning eller som vanlig fastighetsin-teckning. Häre-mot har utskottet anmärkt, att det icke påvisats något behof för denna sak. Det är dock själfklart, att behofvet af en sådan anordning icke finnes, därför att de nuvarande förhållandena göra det fullständigt lönlöst att söka få in-teckningar i hus på ofri grund. Om däremot den föreslagna lagändringen för tomtupplåtelser i stad blefve genomförd, skulle helt visst behofvet i fråga omedelbarligen framträda — det är på sätt och vis en cirkelbevisning, som i detta fall användes. Men jag skall icke uppehålla mig vidare med denna sak. Det är beträffande de båda andra motionerna, som jag något närmare vill utlåta mig.

Herr Östberg har sålunda motionerat om ändring i lagen angående nyttjanderätts bestånd i afseende å det planlagda området i städerna. Såsom det nu är ställt, gifves lega till sådan tomt endast på 10 år, icke, såsom med hänsyn till städernas icke planlagda områden samt jord å landet, på 50 år. Herr Hedlund har i sin motion önskat, att nyttjanderätten må kunna regelbundet hvart 10:de år eller oftare förnyas i akt och mening, att städerna skulle kunna på detta sätt tillgodogöra sig det stigande jordvärdet genom motsvarande stegring i afgålden. Detta är motionernas innehåll, men deras *syfte* är

härmed icke uttömdt. Syftet i herr Östbergs motion är att söka en lösning af arbetarbostadsfrågan i våra städer; detta är den alldeles afgörande synpunkten för denne motionärs framställning. Äfven herr Hedlund har detta syfte för ögonen, men tillika och ännu mera det, att åt städerna måtte beredas andel i det stigande tomtvärdet eller med andra ord den stigande jordräntan.

Lagutskottet, som framför allt vänder sig emot de så uttalade syftena uti dessa motioner, anför mot herr Östbergs uppfattning af bostadsfrågan, att det af honom föreslagna medlet sannolikt icke skulle kunna stort verka, enär anledningen till bostadsnöden hufvudsakligen är att söka uti den starka tillströmningen från landsbygden. Jag vill gifva utskottet rätt härutinnan. Helt visst kan bostadsfrågan icke lösas genom det af herr Östberg anvisade medlet. För denna fråga existerar icke någon generell och enda lösning, många sätt och utvägar måste därför tillgripas. Men såsom *ett* medel bland andra är otvivelaktigt den af herr Östberg förordade lagändringen att betrakta, ehuru väl icke af den betydelse, som han anser. Hvad utskottet anför mot herr Hedlund är först och främst, att städerna redan nu få del af värdestegringen i och med den ökade taxeringen. Men det är väl uppenbart, att denna andel i fastighetens stigande värde är ytterst obetydlig, och långt mindre än den rimligen borde vara. Vidare ådagalägger utskottet, som man ju lätt kan förstå, en föga vänlig stämning mot herr Hedlunds något avancerade åskädning i fråga om jordräntan och det allmännas rätt till densamma. Ehuru jag för min del lifligt sympatiserar med den grundtanke, som ligger bakom motionärens framställning i denna del, anser dock äfven jag vårt land ännu icke vara moget för densamma.

Om jag sålunda beträffande båda motionärernas framställningar och de syftemål, som dessa afse att förverkliga, icke kan uttala ett obetingadt gillande, så hindrar detta mig dock icke från att på det varmaste ansluta mig till grundtanken i dessa motioner eller den tanke, som ligger bakom de ärade motionärernas närmast uttalade syften, den nämligen *att städerna böra bibehålla sina reglerade tomter och öfver hufvud taget sina jordar*. Såsom förhållandena nu äro, måste städerna för att återfå de penningar, för hvilka de inköpt jorden, eller öfver hufvud göra dessa sina tillgångar fruktbarande, sälja densamma; de kunna vanligen icke utan att afhända sig jorden tillgodogöra sig någon afkastning däraf. Och härmed är man inne på den i vår kommunala historia så utomordentligt viktiga frågan om den gemensamma egendomens behandling i vårt land, en fråga, som upptager ett af de märkligaste kapitlen uti nämnda historia. Såsom bekant hafva icke blott städerna utan äfven landtkommunerna under äldre tider fått sig tillagda eller genom urminnes häfd innehåft stora jordområden. Särskildt hvad de förra beträffar är ju allmänt känt, huru de fingo, då de nyanlades, af konungarne donerade sådana jordar. Detta inträffade mest under 1600-talet. Under loppet af 1700-talet och senare inträdde en annan uppfattning dels beträffande kronans

*Ängående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

egendom i allmänhet, hvilken uppfattning fick sitt uttryck i de s. k. skatteköpen af kronohemman, dels särskildt i fråga om städernas jordar och det sätt, på hvilket dessa skulle bibehållas eller förvaltas. Städerna hade fått sina jordar till allmänt och gemensamt bästa, men i detta fall betraktades de enskildas bästa som det gemensamma bästa. Anledningen härtill var tvåfaldig. Å ena sidan hade kommunerna och städerna få gemensamma behof, och de, som funnos, tillgodosågos af jord- och husägarne. Å andra sidan behärskades tiden af fysiokraternas och Adam Smiths läror, enligt hvilka icke det allmänna utan den enskilde borde äga jord och drifva rörelse. Följden häraf blef jordområdenas uppdelning på de enskilda tomterna och numren i städerna, likasom efter hemmantal på landet. Det är på detta sätt, som de stora mängder af kommunaljord, som förut funnos, afhändts kommunerna. Denna utveckling, som fortgått under loppet af ett århundrade, var fullbordad vid midten af 1800-talet, hvarefter nästan ingenting återstod af den förr stora gemensamma egendomen.

Emellertid, tiderna hafva förändrats, framför allt i afseende å behofven. Såväl städernas som landtkommunernas behof hafva vuxit oerhördt och fått en helt annan omfattning än förut. Sålunda kräfver numera skolväsendet betydliga summor och likaså många andra nya inrättningar; äfven de gamla behofven för kyrka och prästerskap samt fattigvården hafva med tiden vuxit betydligt. Men då behofven ökas, måste man ock tillse, huru de skola fyllas, och för närvarande hafva kommunerna näppeligen någon annan utväg att härvid tillgripa än den direkta beskattningen. Om däremot våra städer och landtkommuner nu vore ägare till den egendom, som de ursprungligen fått sig tillagd, hade de däruti ägt en inkomstkälla, som skulle kunna i hög grad bidraga till att lindra skattebördan och trygga särskildt städerna mot alltför stark skuldsättning. Under intrycket häraf hafva också, såsom bekant, en del städer sökt återvinna den jordegendom, som tidigare fränhändts dem, och detta är så långt ifrån att vara ett uttryck af socialistiska tendenser, att det tvärt om svarar emot hela utvecklingen, såväl den reela i det växande behofvet, som den teoretiska i åsikter och åskådningar. Likväl kunna under nuvarande förhållanden, på sätt förut påpekats, städerna icke tillgodogöra sig denna egendom annorledes än genom att åter afyttra den, för så vidt den är indelad i tomter eller i mån af städernas utveckling blir så indelad. Ty ingen kan bygga på ofri jord, hvars förhyrande skall förnyas efter 10 år. Följden blir alltså att städerna, som sagdt, måste ånyo afhända sig sin egendom. Någon rimlig anledning att numera bibehålla denna bestämmelse om den tioåriga legotiden kan jag för min del icke heller finna. Den infördes såsom ett undantag från den allmänna lagens tidigare stadganden om femtio-års legoaftal, därför att städerna behöfde få sina områden reglerade och planlagda. Men så vidt jag vet äro dessa områden nu till största delen planlagda,

hvidan detta icke längre kan utgöra en anledning till upprätthållande af det ifrågavarande lagstadgandet.

Emellertid afstyrker utskottet förslagen och afstyrker just den sida af saken, som är det väsentliga uti motionärernas förslag, och detta hufvudsakligen därför, att utskottet finner tanken om kommunal jordbesittning socialistisk med vidtgående konsekvenser. Visserligen erkänner utskottet, att det numera förekommer en rörelse i sådan riktning, men utskottet synes vara af den uppfattning, att det är bäst, om icke det allmänna utan de enskilde äro fastighetsägare. Detta samma resonemang fördes af Rikdens Ständer på 1820-talet och vållade då, att Sveriges skogar utskiftades och därmed mängenstädes ruinerats. Men om det också stämde med åskådningarna för hundra år sedan, så lämpar sig detta betraktelsesätt icke för vår tid. Framför allt förstår jag icke, då man säger, att förslagen innefatta socialism, ty i så fall voro också våra förfäder de värsta socialister. Om vi gå tillbaka till vårt svenska folks äldre lagstiftning, så var gemensamhetsegendom något mycket vanligt och har varit det ända intill senaste tider. Det är sålunda ej några socialistiska tendenser, som inneligga uti här berörda förslag och lagändringar, utan blott afsikten att bereda kommunerna möjlighet att praktiskt samt på ett lämpligt sätt tillgodogöra sig sina innehafvande jordar. Ser man emellertid på hela utvecklingen af denna sak, kan man säga, att den liknar en Penelopeväf, där den ena generationen bygger upp och den andra rifver ner. Ty först tilldelade man städerna och landtkommunerna gemensam egendom, så följde en period, då den afhändes dem för att nu åter aflösas, såsom det synes, af en, då man vill återförvärfva åt städerna, hvad de ägt, och möjligen förskaffa dem ännu mera. Men detta sträfvande gäckas af lagen om det tio-åriga legoaftalet. Hvad man köper i en tid måste snart åter försäljas. Det hela är, som sagdt, en Penelopeväf, med hvilken vi alltjämt möda oss. Det vore dock skäl att sluta härmed och bereda städerna tillfälle att bibehålla sin jord samt draga nytta icke blott af dess värdestegring, utan af allt, som följer med fastighetsinnehaf.

På nu anförda grunder får jag alltså yrka afslag å utskottets hemställan och skulle kunna förorda bifall till herr Östbergs förslag i hans motion, n:o 4. Dock finner jag det mera lämpligt att instämma uti herr Lindhagens reservation med en liten ändring i formuleringen. Herr Lindhagen hemställer i sin reservation: att Riksdagen i anledning af förevarande motioner ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta därom, att vid pågående revision af jordabalken måtte snarast möjligt tagas i öfvervägande, huruvida för ofvan angifna ändamål *dels* nyttjanderätt till regleradt tomtområde må kunna i vissa fall upplåtas under andra villkor än nu är medgifvet och *dels* äganderätt till byggnad å sådan mark må kunna i civilrättsligt afseende själfständigt skiljas från äganderätten till själfva marken och därigenom inteckning i byggnaden möjliggöras. Orden »för ofvan angifna ändamål» skulle jag vilja

*Ängående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

stryka, då jag finner lämpligare, att vederbörande kommuner må själft bestämma ändamål och uppgift för sin egendom — därom behöfva vi icke uttala oss. Jag tillåter mig således yrka bifall till herr Lindhagens reservation med uteslutande af de af mig anförda orden.

Herr Leman: Syftet i de båda motioner, hvilka varit föremål för utskottets behandling, är ytterst behjärtansvärdt — syftet att i de stora städerna afhjälpa bostadsbristen — men då jag oaktadt detta behjärtansvärda syfte deltagit i lagutskottets *afstyrkande* utlåtande, anser jag mig böra helt kort motivera orsaken därtill.

Jag har den öfvertygelsen, att i synnerhet i de stora städerna upprättandet af s. k. egna hem för arbetarebefolkningen eller öfverhufvud taget för mindre bemedlade personer icke kan lyckas, vare sig därigenom att de få äganderätt till marken eller därigenom att de få en längre tids besittningsrätt, och jag skall förklara skälet för denna min åsikt och gifva exempel för densamma från Göteborg.

År 1870 beslöt styrelsen för sparbanken i Göteborg att begagna bankens öfverskottsmedel på det sätt, att den inköpte en stor del tomter för att där uppföra bostäder åt arbetare, hvilka skulle erhålla dessa bostäder med äganderätt. Jag anmodades då af styrelsen att uppgöra ett förslag. Den tidens litteratur var på detta område ej synnerligen rik; man hade emellertid det s. k. Mühlhausen-systemet, och i detta ingick, att den, som erhöll en sådan byggnad, skulle erlägga en viss grundpenning, några hundra kronor eller mera, allt efter byggnadens storlek m. m. Byggnaderna uppfördes så, att de innehöllo två lägenheter om två rum och kök i hvarje lägenhet. Af dessa skulle den blifvande ägaren själf bebo den ena och hyra ut den andra. Betalade han därefter under en viss följd af år till sparbanken den till lindrigt belopp fixerade hyran såväl för den egna lägenheten, som för den, hvilken skulle uthyras, så ansågs därigenom köpeskillingen amorterad. Försiktigt nog var det ej tillåtet att amortera den på allt för få år utan, om jag mins rätt, på en tid af minst 11 år, och efter kalkylen skulle det åtgå högst 16 år. Hvar och en, som då erlagt — utom grundpenningen, hvilken, efter hvad jag vill minnas, var 400 kronor — hyra för sin lägenhet efter en ganska låg uppskattning och dessutom inbetalt hvad den andre hyresgästen erlagt, han skulle blifva ägare till huset. Sparbanken byggde på detta sätt en hel del utmärkta stenhus. Af det ganska stora tilloppet af sökande valdes just sådana arbetare, som kunnat spara ihop dessa 400 kronor, enär man ville uppmuntra dem till vidare sparsamhet. Men hurudant har förhållandet blifvit sedermera? Icke ett enda af dessa hus finnes för närvarande kvar i arbetarnes händer. Spekulationen kom; byggnaderna lågo från början aflägsset, men hafva sedermera kommit temligen inom stadens område, och numera hyras dessa hus ut för ganska dryga hyror. Detta är ett exempel, och jag har sett det återupprepadt på andra håll. Det

hjälpes ej; man kan ej sätta hämsko å spekulationen. Det går på samma sätt som med bönderna i Norrland; för en tillfällig vinst sälja de sin skog. I Göteborg råder ingen bostadsbrist — jag beklagar att jag ej tog med mig en nyss utkommen broschyr innehållande utredning härom — och hvarför? Jo, där har man slagit in på en annan väg. Där hafva vi, bland andra, den s. k. Dicksonska stiftelsen, hvilken grundats af Robert Dickson den äldres arfvingar. Denna stiftelse använder sina medel till att bygga hus för arbetare, och dessa uthyras mot en skälig hyra. I den mån, som inflyttna hyresbelopp därtill förslå, uppföras alltjämnt nya hus. Dessutom hafva vi äfven aktiebolag t. ex. Göteborgs arbetarebostadsaktiebolag, hvilket beräknar ringa ränta på de pengar, som användas till husbyggnader för uthyrning till arbetare. På sådant sätt stanna husen i händerna på stiftelsen eller bolaget och blifva ej spekulationsföremål. Jag har i tidningarne sett, att här i Stockholm ett bolag gått in till stadsfullmäktige med begäran att mot låg ränta erhålla lån af penningar, afsedda att användas för uppförande af arbetarbostäder. Det är den vägen, som jag anser, att de stora städerna böra beträda, nämligen att lämna lån mot låg ränta samt till billigt pris försälja tomter åt stiftelser eller bolag, hvilka ej vilja gagna, utan hvilka, åtnöjande sig med en måttlig ränta på sina pengar, vilja inköpa och med arbetarbostäder bebygga lämpliga tomter. På det sättet kan det gå i Stockholm liksom i Göteborg att dessa bolag uthyra lägenheter till billigt pris; och då har man säkerhet, att byggnaderna ej komma att användas i spekulationsändamål. Sker ej sålunda, så kommer ofta icke ens den första generationen att hafva nytta af bostäderna, ty andra komma, som vilja köpa fastigheterna; den tillfälliga vinsten lockar ägaren att sälja och så har ändamålet förfelats.

Jag har nu angifvit de skäl, hvarför jag för min del ställer mig ytterst tveksam mot tanken att i storstäderna upplåta »egna hem» med äganderätt. Ingen af motionärerna har emellertid talat om äganderätt, utan båda förutsätta något annat, nämligen längre eller kortare tids besittningsrätt. Hvad beträffar herr Östbergs motion, som förutsätter, att man skulle kunna upplåta besittningsrätt för en följd af år, högst 50, har jag ingenting att invända mot själfva grundtanken däri. Hvad som emellertid, bland annat, kan invändas däremot är — och det har utskottet också sagt — att det kan vara svårt för en byggnadsnämnd att t. ex. år 1904 bestämma, om en tomt behöfves för reglering före år 1954; men denna svårighet skulle dock kunna öfvervinnas. Men, mina herrar, äfven om så sker, blifver enligt min åsikt resultatet nästan precis detsamma som om tomter upplåtas med äganderätt. Om en arbetare får åt sig upplåten nyttjanderätten till en tomt på billiga villkor och får hjälp att bygga samt berättigas in-teckna byggnaden — hvilket ju skulle kunna medgifvas — så är han dock alltid utsatt för den frestelsen att en spekulant medelst en hög köpeskilling lockar honom att sälja byggnaden och öfverlåta besittningsrätten. Man lär nämligen aldrig kunna

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämnelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)

förmena ens den förste innehafvaren af en dylik byggnad att sälja densamma. För öfrigt om en dylik arbetare dör och byggnaden tillfaller aflägset boende släktingar, så måste ju dessa sälja den.

Ändamålet vinnes lika litet med herr Hedlunds motion, enligt hvilken villkoren skulle göras om hvart tionde år. Detta skulle föranleda det största trassel. Man må gärna taga bort ökningen i jordröntan, som kommunerna skulle få, ty den hufvudsakliga vikten i denna fråga ligger ej på de stora kommunernas *ekonomiska* fördel, och vid sådant förhållande finnes ej heller skäl att stipulera så kort besittningstid som tio år. Efter hvart tionde år kan kommunen ju bestämma, att innehafvaren skall betala ökad grundlega; — i motionen förutsättes nämligen, att nytt aftal skall träffas hvart tionde år. Men, om innehafvaren då ej kan eller vill betala den ökade grundlegan? Ja, då får han flytta huset, eller ock måste kommunen gifva lösen för byggnaden. Stridigheter och bråk kunna i sådant fall ej undvikas. På nu anförda skäl, anser jag, att det stora syftemål, som motionärerna hafva, icke kan vinnas äfven om arbetare få af kommunen arrendera jord på billiga villkor, utan jag upprepar hvad jag förut påpekat, att nämligen motionärernas syfte ej kan nås på annat sätt än genom stiftelser eller genom bolag, hvilka bildas med det allmännyttiga ändamål, att bygga eller förvärfva fastigheter, för att mot lindrig hyra uthyra dem till mindre bemedlade personer.

Med den åsikt jag har därom att, äfven utan allt afseende på frågan om »egna hem», det skulle vara lämpligt att utsträcka tiden för hyresaftal om stadsfastighet samt att undersöka, huruvida och under hvilka villkor inteckning i byggnad å annans mark må kunna medgifvas, skulle jag ej hafva något väsentligt att invända mot herr Lindhagens reservation, om därifrån uteslutas de af herr Fahlbäck anmärkta ord; men då reservationen synes mig gå något utom motionernas ram samt då jag vet, att lagberedningen såsom ett första arbete upptagit frågan om ordnande af arrende- och hyreslagstiftningen, — hvarom beredningens ordförande, som nyss begärt ordet, torde lämna kammaren närmare meddelande, — anser jag för min del, någon skrifvelse till Kungl. Maj:t i den af herr Lindhagen angifna riktning icke vara behöflig.

Jag vill slutligen endast i anledning af hvad den förste talaren nämnde därom, att en af orsakerna, hvarför de stora kommunerna hafva blifvit tvungna att inköpa så många tomter, ligger i byggnadstadgan af år 1874, tillägga, att jag tror, att en ytterligare orsak till tomtköpen är bristen på en stadsplanelag. Oktadt Riksdagen nu två gånger skrifvit till Kungl. Maj:t i den frågan, så hvilat detta för de stora städerna så enormt viktiga ärende fortfarande på regeringens bord, och detta vållar, att många stadskommuner måste, för att ej enskilde personer skola i spekulationssyfte inköpa för reglering af gator m. m. behöfliga tomter, inköpa betydligt mer tomter än som eljes vore nödvändigt.

Jag tillåter mig yrka bifall till lagutskottets hemställan, ehuru

jag, som sagdt, för min del icke har något väsentligt att invända emot en skrifvelse i det syfte, som herr Lindhagen uttalat, med den förändring i skrifvelsen, som herr Fahlbeck föreslagit. Men min öfvertygelse är, att med en sådan skrifvelse vinnes dock icke hvad motionärerna äsyftat.

*Angående
ändrade be-
slämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad
(Forts.)*

Herr Afzelius: Det enda positiva yrkande, som här gjorts, är om bifall till den af reservanten föreslagna skrifvelsen. Den skulle gå ut på en hemställan till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville vid den pågående revisionen af jordabalken taga i öfvervägande de här behandlade frågorna. Denna revision är uppdragen åt lagberedningen. Det är då för herrarne säkerligen alldeles naturligt, att jag för min del här icke kan eller vill uttala någon personlig mening om hvad som kan eller bör göras i denna sak. Men då ett par talare adresserat sig särskildt till mig, anser jag mig ändock kunna säga så mycket, att vare sig herrarne i dag stanna vid en skrifvelse eller vid det negativa resultat, till hvilket lagutskottet kommit, så är det gifvet, att denna fråga skall af lagberedningen tagas under allvarligt öfvervägande. Jag underskattar icke de svårigheter, som lagutskottet framhållit och som af ett par talare pointerats, men jag tror ändå icke, att jag undervärderar hvad lagutskottet sagt, om jag för min del säger: det kan ej vara det sista ordet i denna fråga.

Herr Östberg: Det förslag, som jag tillätit mig framlägga i min motion n:o 3 har i själfva verket ganska anspråklösa dimensioner. Det är fråga om den förändring af lagen angående nyttjanderättsaftal i stad, att upplåtelse tiden må kunna utsträckas från 10 till 50 år. För att motivera ett sådant förslag behöfver man endast hänvisa till, att detta stadgande måste betraktas såsom ett undantagsstadgande. Före år 1857 hade man rättighet i stad likaväl som på landet att upplåta sitt hus och sin tomt på hvilken tid man behagade. Vid nämnda tid skedde emellertid en inskränkning af denna rättighet i sammanhang med ordnandet af inteckningsväsendet. Emellertid kan man fråga: hvarför skall egentligen en sådan inskränkning förefinnas för stad utöfver hvad som gäller för landet? Jag kan omöjligen erkänna, att numera någon annan betänklighet mot utsträckning af aftalstiden i detta fall finnes än den, som kan förefinnas på grund af stadsregleringsförhållanden. Det är ju påpekadt, att här kunna finnas svårigheter, och det är ju också i motionen beaktadt. Det må erinras, att uti England särskildt, men äfven i andra land rättighet till längre upplåtelse än 10 år finnes medgifven, och då kan man ju med fullt skäl yrka på, att ett sådant undantag, som nu finnes i vår lag, måtte borttagas. Utskottet erkänner också, att detta är principiellt riktigt, och förklarar på 17:de sidan, att några principiella betänkligheter icke kunna göra sig gällande mot att utsträcka denna tid, och utskottet säger tillika, att detta i visst afseende skulle vara gagneligt.

*Angående
ändrade be-
stämnelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

Men hvarför har då utskottet helt och hållet afvisat mitt förslag? Jo, därför att utskottet anser, att denna lagändring icke skulle vara ett tillfyllestgörande medel att lösa den stora bostadsfrågan i dess helhet. Ja, jag har nu aldrig haft någon föreställning om, att man däraf skulle kunna vänta så stora verkningar. Men jag har trott, att den i vissa fall, det må vara att de icke skulle vara så många, i vissa kommuner skulle kunna gifva uppslag till och föranleda försök till frågans lösning, och det vore väl ej för mycket begärdt, att lagstiftningen skulle kunna medgifva en lättnad i sådant syfte, då denna lättnad, denna lagändring kan fullt motiveras äfven på andra grunder. Utskottets motivering är sådan, att det ser ut, som om jag skulle hafva begärt, att städerna eller kommunerna i allmänhet ej skulle framdeles kunna få sälja sin egendom, utan att det skulle införas tvång för kommunerna att ständigt uthyra sina tomter för längre tid. Det kan naturligtvis ej hafva varit meningen, och jag medger gärna, att utskottet kan hafva rätt, då utskottet säger, att det föreställer sig, att i allra flesta fall den, som vill uppföra en byggnad, skall föredraga att köpa tomt. Det kan ej betvivlas, att så är fallet. Men man kan ej heller förneka, att många fall äfven i stad skulle kunna inträffa, då upplåtelse på viss tid vore lämplig i likhet med hvad det är på landsbygden, såsom vi väl veta.

Det må tillåtas mig att något, utöfver hvad en föregående talare gjort, inlåta mig på en granskning af utskottets motivering. Här framhålles, att åsikterna gått i den riktningen, att fast egendom bäst tillgodogöres i enskild hand. Ja, kronan har sålt sin skog, och allmänningar, som tillhört kommuner, hafva skiftats. Det är alldeles riktigt, att utvecklingen gått i den riktningen. Men jag vill fråga: kan detta af någon anses vara en fördelaktig utveckling? Det är också så, att där kommunerna hafva upplåtit ofria tomter till bebyggande, har det uppkommit en sträfvan att till dessa tomters innehafvare försälja de rättigheter staden har. Ja, det kan man ej så mycket undra på, ty där hafva tomternas hyror varit bestämda till jämförelsevis små belopp, så att det varit en rätt enkel affär, men icke trodde jag, att det för städerna vore ofördelaktigt att vara i tillfälle att kunna vid upplåtelser betinga sig en ekonomisk fördel.

Utskottet framhåller, att det förhållandet, att tomten tillhör en och åbyggnaderna en annan, medför synnerliga olägenheter för såväl den ene som den andre. Jag förstår ej, hvad utskottet här syftar på. Jag tror ej, att det förhåller sig så; i synnerhet tror jag icke, att detta förhållande varit till någon olägenhet för städerna.

Det är naturligt, att jag ej kan anse, att utvecklingen gått i rätt riktning eller att det kan vara rätt, hvad utskottet säger, att motionärernas förslag går i motsatt riktning mot hvad erfarenheten hittills visat vara det lämpliga och riktiga. Det kan vara en utskottets åsikt, men det är ingalunda visadt, att den metod, som på senare tid blifvit följd i afseende å kommunernas ägande tomter, skulle äfven för framtiden vara den enda riktiga.

Det vore nog fördelaktigt, om, såsom herr Leman anförde, filantropiska bolag kunde taga saken om hand, inköpa tomter, uppföra hus och uthyra dem billigt o. s. v. Men för huru många kommuner står den utvägen till buds? Det lär ej vara att lita på, att den utvägen skall lösa bostadsfrågan, och för öfrigt vill jag fråga: hvilka garantier har man, för att dessa bolag, som i dag äro filantropiska, äfven komma att blifva det framdeles, och att således detta system kommer att upprätthållas?

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts).*

Då utskottet talar om, att man skulle i städerna söka genomföra egna-hems-idéen och att motionerna härvidlag gå i en annan riktning, så får jag säga, att tanken på egna hem för arbetarne i de stora städerna icke kan vara annat än rena luftsloft. Det finns ingen möjlighet att genomföra den tanken, och jag tror ej heller, att det finns några önskingar i det fallet från arbetarnes egen sida. Det ligger i allt för öppen dag, att ett sådant system skulle strida mot allt hvad ekonomi heter.

Man ser, att utskottet äfven gått in på talet om den socialistiska grundtanke, som skulle ligga bakom förslaget. Ja, jag får säga, att jag icke längre vet, hvad det egentligen menas med socialism. Jag har en tid trott, att jag förstod det, men utvecklingen går så, att de gamla definitionerna icke längre stå sig. Då staten i våra dagar köper in betydande skogsmarker rundt om hela landet, månne detta är socialism? Eller då staten nu pålägger arfsskatt i ökad skala? I England utgår arfsskatten med kolossala belopp — kan man anse, att socialistiska principer tillämpas i ett sådant land som England?

Nej, här gäller endast den principen, att man vill ställa det allmänna intresset framför det enskilda intresset, och den grundsatsen tror jag bör bibehållas, vare sig jag kallar den socialism eller icke.

Det är ju redan framhållet, att man här ej äsyftar några omstörtningar, och jag tror sannerligen icke, att hvad jag föreslagit, nämligen utsträckning af tiden från 10 till 50 år, skulle kunna ägna sig till att sätta samhället i någon fara.

Men om jag nu lämnar å sido alla dessa arbetarebostads- och dylika frågor, så skulle jag i allt fall vilja hemställa, huruvida man ej ganska väl hade kunnat i och för sig bifalla det lilla förslag, jag framställt. Jag hade verkligen trott, att utskottet skulle gå in på detsamma, och jag hade tänkt göra ett yrkande i den vägen. Men då det upplysts, att dessa frågor komma under behandling i lagberedningen, så har jag egentligen icke skäl att göra något yrkande.

Om jag nu öfvergår till den följande motionen beträffande in-teckning i hus å annans grund, så är det alldeles säkert, att behof i detta afseende förefinnes äfven på landet, där man redan nu har en längre upplätsetid. På huru många ställen är det icke förhållandet, att arbetare och andra personer bygga hus på annans grund — de kunna ej få köpa mark — men någon möjlighet till in-teckning finnes ej. Här föreligger således gifvetvis ett ganska stort behof. Vid bruk och industriella samhällen på landet före-

*Angående
ändrade be-
stämnelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

kommer ofta, att jordägarna gärna upplåta tomter, men de sälja icke. Där skulle det helt säkert vara långt fördelaktigare att bereda möjlighet till inteckningssäkerhet än att genom borgenslån söka skaffa pengar för att uppföra hus.

Jag har i min motion talat om förlagsinteckning. Ja, jag har gjort det därför, att jag ansett, att fastighetsinteckning icke kunde ifrågakomma, då fråga är om hus på annans grund. Då jag yrkat på förlagsinteckning, har detta icke den innebörd, att jag velat, att inteckning i byggnad å annans mark skall få alldeles samma natur som en förlagsinteckning i maskiner och andra lösören, ty en förlagsinteckning kan ju arrangeras på många sätt. Jag har därmed ej velat antyda annat, än att jag ej vågat sätta i fråga en vanlig fastighetsinteckning. Jag vill således framhålla, att äfven här föreligger ett verkligt behof, som — det hoppas jag lifligt — måtte så snart som möjligt blifva tillgodosedt.

Herr Hasselrot: Endast några få ord skall jag be att få tillägga till hvad herr Leman yttrat till försvar för utskottets hemställan.

Jag tillåter mig då gent emot den siste ärade talaren — den ene af motionärerna — påpeka, att den åtgärd, som han ifrågasatt, nämligen att en stadstomt skulle få upplåtas på 50 år i stället för, såsom nu, på 10 år, icke är så oskyldig och icke skulle hafva så ringa påföljd, som han förmenar. Genom den nuvarande bestämmelsen, att sådan upplåtelse endast får ske på tio år, är det naturligtvis omöjliggjordt för arrendatorn att bebygga tomten, hvilket icke kan ske annat än i samband med eganderätt eller med en utsträckt nyttjanderätt. Det är också hufvudändamålet med hans motion, att ett bebyggande i vidsträckt skala skall kunna äga rum å tomter, som äro upplåtna på viss tid. En sådan åtgärd — nämligen att bebyggande af tomter sker annat än i sammanhang med äganderätt till jorden — anser jag vara allt annat än lycklig och lämplig.

Motionären undrar, hvarifrån lagutskottet fått sin uppfattning därutinnan, att något sådant skulle leda till åtskilliga olägenheter och svårigheter. Jag ber därvidlag endast att få hänvisa till hvad han själf säger, då han redogör för hufvudgrunderna för motionen. Då upplåtelsen af tomten är inskränkt till en tid af högst 50 år, måste man naturligtvis tänka sig, att, då tiden är utlupen, ny uppgörelse skall äga rum mellan jordägaren och husägaren. Vidare ifrågasättes det, att husägaren först och främst skall vara inskränkt till att bygga inom viss tid och efter fastställd ritning samt att under upplåtelse-tiden någon väsentligare ombyggnad icke få ske annat än mot bestämd tillåtelse af jordägaren. Slutligen skulle, därest ny öfverenskommelse icke träffades, jordägaren inlösa de å tomten uppförda byggnaderna. Allt detta skulle gifvetvis medföra stora svårigheter och gifva anledning till många rättegångar. Af erfarenheten från andra länder, där sådant ägt rum, vet man bäst, hvilka olägenheter däraf skulle följa.

För min del tror jag, att den utveckling varit riktig, som i vårt land ägt rum, då man nämligen gjort allt, hvad man kunnat, för att förena äganderätt och nyttjanderätt. Jag tviflar på, att den fördel, som ligger däruti, att man slipper att betala tomten, är så stor, att den uppväger de olägenheter, som måste följa med den förnyade upplåtelse, som skall äga rum, då nyttjanderättstiden är slut. Jag tror således, som sagdt, att man vinner mycket litet med en sådan åtgärd som den, motionären ifrågasatt, men däremot genom en sådan utsätter sig för en hel del risker.

Nu är det ju i alla fall förhållandet, att hela denna sak, allt, som rör jordabalken, kommer att tagas under ompröfning af lagberedningen under den närmaste framtiden, och det är ju icke tänkbart annat, än att dessa frågor där komma att blifva grundligt behandlade. Visar det sig då lämpligt och riktigt, att upplåtelse af tomt kan ske för längre tid, kommer naturligtvis lagberedningen att därom framställa förslag, utan att Riksdagen nu aflåter en skrifvelse. De nuvarande förhållandena äro dock icke, så vidt utskottet förstätt, så pass trängande eller de framställda förslagen så tillfredsställande, att de kunnat gifva anledning till en skrifvelse.

Jag tillåter mig således att yrka bifall till lagutskottets afstyrkande hemställan.

Herr Lundberg: Jag har egentligen begärt ordet för att uttala en emot herr Fahlbecks uppfattning stridande åsikt om möjlighet för städerna att skaffa sig inkomster af sin jord och särskildt af sina byggnadstomter.

Herr Fahlbeck nämnde, att i afseende härå ingen annan utväg finnes för städerna än att sälja sina tomter. Vi hafva emellertid ett urgammalt rättsinstitut här i Sverige, grundadt mera på häfd än på skrifven lag, enligt hvilket städerna äga att emot tomtören upplåta tomter till bebyggande. Dessa upplåtelser lagfaras såsom vanliga köp, och uti de å tomten uppförda hus erhålles, icke förlagsinteckning, medförande endast förmånsrätt i konkurs, utan verklig inteckning, medförande sakrätt.

Det finnes ett af våra större stadssambällen, nämligen Gäfle, som i mycket stor utsträckning begagnat sig af denna rätt. Enligt en uppgift, som jag erhållit af Gäfle stads representant i denna kammar, har Gäfle stad af tomtören, grundande sig på sådana upplåtelser, hvarom jag nu nämnt, en årlig inkomst af mellan 70,000 och 80,000 kronor. Upplåtelseerna äro icke heller gjorda mot en för all framtid fixt bestämd afgäld, utan emot den afgäld, som vid upplåtelsen var bestämd eller framdeles kunde blifva bestämd. Gäfle stad har således möjlighet att med stigande tomtvärden äfven öka afgälden och därigenom förskaffa sig del uti de förhöjda värdena å tomterna.

Då vi alltså redan hafva ett rättsinstitut, som fullt motsvarar önskningarne i de föreliggande motionerna, synes det mig olämpligt

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts.)

att besvara Kungl. Maj:t med begäran om ny lagstiftning i detta ämne.

För min del tillstyrker jag därför bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Fahlbeck: Blott ett par anmärkningar. Utaf den högt ärade ordföranden i lagutskottet anfördes, att åtskillnaden mellan äganderätten till grunden och till bostaden skulle medföra så många tvister, att det skulle vara förenadt med våda att upprätta ett sådant rättsinstitut, som det herr Östberg föreslagit, och hvilket för öfrigt ligger till grund för båda motionärernas framställningar.

Jag tror icke, att faran därför är synnerligen stor.

Det finnes ett land, uti hvilket städernas jord och tomter till god del innehafvas af enskilde. Jag syftar på England, där det är regel, att stora kvarter upptagas af hus, byggda på ofri grund; och att där ingen olägenhet försports af detta förhållande, är allmänt bekant. Säkerligen skulle det äfven i vårt land låta sig göra att finna ett sätt och en form, hvarigenom en sådan ordning skulle blifva fullt betryggande.

Sedermera anfördes af den siste ärade talaren, att vi redan äga ett rättsinstitut af ifrågavarande slag uti tomtören, och att detta institut i Gäfle nått en betydlig utveckling. Ja, jag har hört talas därom, men då jag icke är jurist och icke känner dessa förhållanden, vet jag ej rätt, huru det bör bedömas. Det synes mig dock vara uppenbart, att detta system icke kunnat tillämpas öfverallt i städerna, ty antagligen hade så skett, om sådant varit möjligt, eller om man ansett det vara med sin fördel förenligt.

Detta exempel från Gäfle bestyrker emellertid min uppfattning om vikten och betydelsen af att städerna behålla sin jord. Gäfle stad har 70,000 å 80,000 kronor i årlig inkomst af sina mot tomtören upplåtna fastigheter, och en liknande inkomst borde hvarje stad kunna äga.

Slutligen har det sagts, att det icke vore nödigt att här afåta en skrifvelse, enär frågan otvifvelaktigt inom kort torde förekomma inom lagberedningen. Ja, det är sant, att man icke i otid skall besvara regeringen med skrivelser; men det är skillnad på skrifvelse och skrifvelse, och i detta fall föreställer jag mig, att en skrifvelse icke skulle vålla regeringen något besvär och arbete. Det är väl detta, som gör, att man drager sig för att allt för ofta anlita denna utväg. I förevarande fall torde dock, som sagdt, en skrifvelse endast föranleda en remiss till lagberedningen utan att påbörda regeringen något ytterligare arbete.

Jag tillåter mig därför vidhålla mitt yrkande om bifall till herr Lindhagens reservation med uteslutande af de ord, jag nyss nämnde.

Herr Östberg: Jag har begärt ordet med anledning af den näst siste talarens yttrande. Han nämnde, att vi redan hafva ett

rättsinstitut, som medgifver kommunerna rätt att upplåta tomter emot tomthyra. Ja, detta rättsinstitut hafva vi haft sedan gammalt, och det finnes kvar i Gäfve samt äfven i Stockholm, där vi hafva en massa ofria tomter. Jag har dock fått den föreställningen, att det icke vidare går för sig att upplåta tomter på detta sätt. Det är visserligen svårt för mig att gent emot en jurist göra ett bestämdt uttalande i denna fråga, men jag vågar tro, att den kungl. förordningen af den 24 april 1889 förbjuder all sådan upplåtelse på längre tid än 10 år, och att således städerna icke med laglig verkan kunna upplåta tomter på obestämd tid emot tomtören och icke heller på bestämd tid, såvida den sträcker sig utöfver de nämnda 10 åren.

*Angående
ändrade be-
stämmelser
om aftal
rörande nytt-
janderätt till
fastighet i
stad.
(Forts).*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framställts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla herr Lindhagens vid utlåtandet fogade reservation med den af herr Fahlbeck under öfverläggningen föreslagna ändring, att orden »för ofvan angifna ändamål» skulle utgå.

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 15 och 16 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående rätt för elever, som utexaminerats från de tekniska elementarskolorna, att antagas till reservofficersvolontärer vid armén.

*Om ändrade
bestämmelser
angående be-
hörighet att
antagas till
reservofficers-
volontär.*

Herr Svedelius: För min ringa del kan jag icke finna, att utskottet anfört några talande skäl emot, att Första Kammaren skulle biträda Andra Kammarens beslut i frågan. Däremot synes det mig, att Andra Kammaren på ett fullt tillfredsställande sätt motiverat sitt beslut, och jag ber därför att få anföra något af denna motivering.

Det säges sålunda i den af Andra Kammarens utskott åvägbragta utredningen: »Syftet med motionärens ifrågavarande framställning är uppenbarligen mycket behjärtansvärdt. Det är ett känt och erkänt faktum, att såväl vid armén som vid flottan behovet af reservbefäl är särdeles stort. De volontärer, som enligt nu gällande bestämmelser anmäla sig, motsvara icke på långt när det behöfliga antalet af reservofficerare. Enligt af utskottet inhämtade upplysningar torde det kunna antagas, att för närvarande endast en obetydlig del af det för armén beräknade och för dess krigsduglighet nödvändiga reservbefälet förefinnes. Det är sålunda obestriddligen i hög grad önskvärdt att

Om ändrade
bestämmelser
angående be-
hörighet att
antagas till
reservofficers-
volontär.
(Forts.)

om möjligt bereda ett större antal lämpliga personer, än som med nu gällande bestämmelser kan ske, tillfälle att kunna, derest de hafva håg och fallenhet, anmäla sig för fyllande af de betydliga luckorna bland reservofficerarne.»

Första Kammarens utskott har icke heller med ett enda ord bemött detta påstående om behöfligheten af att öka möjligheterna för erhållande af ifrågavarande reservofficersaspiranter, utan har utskottet tvärtom instämt uti hvad reservanterna inom Andra Kammarens utskott hafva uttalat, och ber jag därför att få uppläsa hvad de säga. De »bestrida ingalunda, att bestämmelserna i kungl. kungörelsen af den 14 mars 1902 angående sättet för officers- och reservofficersvolontärers antagning och utbildning snart nog kunna behöfva vidgas; men *enär* denna kungörelse är alltför ny, för att någon nämnvärd erfarenhet af dess verkningar ännu kunnat vinnas, och *enär* möjligen behöfliga ändringar däraf torde böra sättas i sammanhang med den af Riksdagen i skrifvelse den 6 maj 1899 hos Kungl. Maj:t gjorda framställning om inrättande af en under offentlig kontroll ställd och af viss kompetens åtföljd afgangsexamen för lärjungar, som vid 15—16 års ålder önska sluta sin skolgång, samt *enär* det ingalunda är utredt, att vidgningen i förevarande afseende bör inskränkas till de tekniska elementarskolor, hvarom nu är fråga», så hemställa de om afslag. Således hafva äfven reservanterna, med hvilka utskottet instämt, betonat behöfligheten af att åtgärder vidtagas i berörda afseende.

Då jag nu finner, att utskottet äfven citerar ett föregående yttrande, »att det borde så ställas, att reservofficerarne icke måtte komma att anses som en sämre klass officerare, utan att fordringarne i fråga om deras allmänbildning borde så vidt möjligt hållas uppe på samma nivå som de fast anställda officerarnes», och då jag vidare sammanställer detta med den kungl. förordningen af den 14 mars 1902 angående sättet för officers- och reservofficersvolontärers antagning och utbildning, hvilken stadgar, att vederbörande aspirant skall hafva aflagt mogenhetsexamen eller genomgått sjökrigsskolans sjätte landklass — när jag sammanställer detta, säger jag, vill det synas, som om utskottet skulle hafva den föreställningen, att dessa elever, som genomgått fullständig treårig kurs vid en teknisk elementarskola, skulle ha erhållit en väsentligt sämre utbildning i humanistiskt hänseende och ett lägre kunskapsmått i allmänhet än de, som aflagt maturitetsexamen.

Detta vågar jag för min del bestämdt bestrida, och jag ber att äfven i detta hänseende få hänvisa till utskottets inom Andra Kammarerna utredning i frågan. Detta utskott anför, att, »enligt hvad utskottet från sakkunnigt håll inhämtat rörande de från de tekniska elementarskolorna utgående eleverna, torde dessa unge män, hvilkas medelålder vid utträdet ur skolan uppgår till omkring 21 år, i regel få anses innehafva en allmänbildning, hvilken icke i afsevärd grad skiljer sig från en nyblifven students och väl kan jämnställas med den allmänbildning, flertalet af de från handelsskolorna, landtbruks-

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

skolorna, hvilkas alumner gemenligen torde i fråga om allmänbildning stå tillbaka för dem, som genomgått teknisk elementarskola.

Men icke nog härmed. Äfven från åtskilliga militära håll hafva uttalanden gjorts, som synas mig till fullo bevisa befogenheten uti att äfven lämna de från tekniska elementarskolor utgående elever samma rätt som dem, hvilka aflagt maturitetsexamen. Ett sådant bevis är framfördt af utskottet i Andra Kammaren, som härom säger, att »regementschefen för kungl. Karlskrona grenadierregemente, öfverste C. Lemchen — — på anförda skäl förklarar sig anse, att de från de tekniska elementarskolorna utgående unge männen böra anses hafva en tillräcklig grad af allmänbildning för att kunna antagas såsom reservofficersvolontärer. Och han tillägger, att han anser, att den verksamhet, de i det allmänna lifvet vanligen få, gör dem lämpliga som befäl, och att, om utexaminerade elever från de tekniska elementarskolorna finge antagas såsom reservofficersvolontärer, armén därigenom komme att tillföras många dugliga reservofficerare.»

Jag har äfven att anföra ett uttalande ifrån annat håll i samma syfte, nämligen från den person, som i 10 år varit lärare i gymnastik och vapenföring vid Örebro tekniska elementarskola, löjtnant Bäckström, hvilken säger, »att man i afseende på lämpligheten till reservofficer i allmänhet måste sätta de från tekniska skolan utexaminerade eleverna framför de från karolinska skolan utgångna» — han har nämligen tidtals varit lärare på båda hållen — »dels på grund af en mera praktisk utbildning och dels i följd af högre medelålder.» Och han fortsätter sålunda: »Utan svårighet kan äfven, om så skulle anses nödigt, vid tekniska skolan på 3 år medhinnas den militärkurs, hvartill 4 år anslagits vid de högre allmänna läroverken.» Uppljningsvis kan nämnas, att vid Örebro tekniska elementarskola funnos vid förra terminens början bland andra »en elev, som hade aflagt underofficersexamen vid Boden-Karlsborgs fästningsartilleri, 2 som hade aflagt korporalsexamen såsom värnpliktige och 4 som redan hade fullgjort sin värnplikt.»

Det kan väl vara sant, att tekniska elementarskolornas elever i vissa ämnen icke besitta de kunskaper, som måste ägas af dem, hvilka aflagt maturitetsexamen, men i stället äro deras kunskaper i andra viktiga ämnen, såsom nyss anfördes, utan tvifvel större. För min del tror jag, att omdömet om dem, som aflagt maturitetsexamen, i regel måste vara, att de äga mera humanistiska, för ämbetsmannabanan lämpade kunskaper, men däremot att de, som genomgått ett sådant tekniskt läroverk, hvarom nu är fråga, hafva mera af de kunskaper och den allmänbildning, som motsvara hvad som erfordras i det militära lifvet såsom befäl. Och min personliga erfarenhet om elever från tekniska elementarskolor är sådan, att jag känner en mängd därifrån utgångne unge män, som sedan på kort tid uti det allmänna lifvet förvärfvat en god och framstående ställning och därigenom väl visat, att de besitta allmänbildning och kunskaper, som

skolorna eller, med hänsyn till marinen, navigationskolorna utgående eleverna besitta.»

I den nyssnämnda kungl. förordningen medgifves nämligen, att äfven för åtskilliga andra, som icke aflagt maturitetsexamen, tillfälle dock kan beredas att blifva reservofficersvolontärer, nämligen för dem, som genomgått högre afdelningen af Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut i Stockholm, ett-åriga fackkursen af Göteborgs handelsinstitut äfvensom landbruksinstitutet vid Alnarp eller Ultuna.

I Andra Kammarens motivering förekommer ytterligare följande: »De ynglingar, som utgå ur de tekniska elementarskolorna, 'ega' i regeln en mognare och mera omfattande syn på det praktiska lifvet, en större och vidsträcktare praktisk utbildning, som väl kan anses uppväga deras underlägsenhet i vissa läroämnen. Enligt utskottets mening bör vid bedömandet af en ung mans lämplighet till reservofficersvolontär afseende fästas ej blott vid hans rent teoretiska utbildning, hvilken ofta gör honom föga skickad för det praktiska lifvets värf, utan lika mycket vid hans praktiska allmänbildning och intressen, hans vana och förmåga att på egen hand taga sig fram i lifvet. Och i dessa afseenden lära de elever, som utgå ur de tekniska elementarskolorna, på grund af deras i allmänhet mognare lefnadsålder samt rent praktiska yrkesriktning, i regeln vara öfverlägsna dem, som nyss aflagt studentexamen.

Men äfven i teoretisk allmänbildning torde de elever, som genomgått de tekniska elementarskolorna, öfver hufvud taget icke kunna anses underlägsna flertalet af de unge män, som redan enligt nu gällande bestämmelser äga rätt att antagas till reservofficersvolontärer.»

Jag instämmer fullständigt uti dessa uttalanden och ber att ytterligare få påpeka hvad Andra Kammarens utskotts längre fram säger, nämligen:

»I ett för en blifvande officer så viktigt läroämne som matematik stå de tekniska skolornas elever fullt i jämnhöjd med och i vissa afseenden till och med framför nyblifna studenter, i det att i dessa skolors kurser matematik ingår i högre mått än vid maturitetsexamen. Vid flertalet tekniska elementarskolor meddelas sålunda numera undervisning i öfversta klassen äfven uti differential- och integralkalkyl. Dessa lärjungars teoretiska allmänbildning torde således ingalunda kunna sägas vara ringa, utan måste enligt utskottets åsikt erkännas vara i det hela jämförlig med de ynglingars, som redan nu få söka sig in som reservofficersvolontärer.»

Och vidare säges: »Det torde sålunda vara obestriddigt, att de tekniska elementarskolornas utgående elever väl lämpa sig för att anställas såsom reservofficersvolontärer, och att vid en jämförelse mellan dessa elever och de skolors elever, hvilka redan nu äga sådan rätt, de förra böra i fråga om teoretisk allmänbildning och praktisk lämplighet kunna fullt jämnställas med t. ex. utgående elever från handelsskolorna eller landbruksinstitutet, för att icke tala om navigations-

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

berättiga dem till det bästa förtroende och i allo motsvara de fordringar man äger rätt ställa på en officer.

Då det således icke kan förnekas, att behof af reservofficersaspiranternas ökning förefinnes, och då det icke heller synes mig kunna bevisas, att de elever, som utgå från de tekniska läroanstalterna, äro underlägsna dem, som enligt gällande stadgande äro till sådan anställning berättigade, så tillåter jag mig, herr grefve och talman, hemställa, att kammaren måtte, med afslag å utskottets framställning, fatta sitt beslut i enlighet med det af Andra Kammaren redan fattade.

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

Herr Sæve: Äfven jag skall tillåta mig yrka, att kammaren behagade instämma i Andra Kammarens beslut. Jag gör detta af flera skäl. Jag gör det dels därför, att jag anser, att allt, som göras kan, bör göras för reservofficersinstitutionens utbildning. Det förhåller sig nämligen så, att vi hafva flera årsklasser af beväringungdom, som af brist på befäl icke kunna införas i de vanliga truppförbanden. Detta är i själfva verket en synnerligen stor misshushållning. Men jag gör det äfven därför, att den kungl. kungörelsen från förlidet år, som den siste ärade talaren omnämnde, och hvilken innehåller villkoren för att kunna antagas som reservofficersvolontär, är synnerligen ofullständig och väl behöfver en komplettering.

Hvad skall man t. ex. säga därom, att bland de fackskolor, hvilkas elever enligt denna kungörelse äro berättigade att antagas till reservofficersaspiranter, såsom handelsinstitutet m. fl., den tekniska högskolan icke finnes upptagen. Nu är det visserligen sant, att de unge män, som aflagt maturitetsexamen, tillerkännas denna kompetens; men det är icke absolut nödvändigt att hafva aflagt maturitetsexamen för att blifva elev vid tekniska högskolan. Elev vid tekniska högskolan kan äfven den blifva, som genomgått en teknisk elementarskola och kompletterat sina kunskaper med betyg i ett och annat ämne från ett elementarläroverk.

Jag är alldeles öfvertygad om, att tekniska högskolan får en ganska god förstärkning af elever från de tekniska elementarskolorna, och för öfrigt är det i och för sig något orimligt i en bestämmelse, som utesluter från reservofficerskadrerna elever, som utgått från tekniska högskolan. Här är det nu visserligen icke fråga om tekniska högskolan, utan det är fråga om de tekniska elementarskolorna, och hvad dem beträffar, så är min uppfattning densamma, som den siste ärade talarens, nämligen att de insikter och den allmänbildning, som bibringats dessa skolors elever, äro fullt jämförliga med för att icke säga öfverstigande den allmänbildning, som meddelas i flera af de i den kungl. kungörelsen uppräknade fackskolorna. Men oafsedt detta och äfven om så skulle vara, att något skulle felas i deras allmänbildning, som anses böra kompletteras, så kan detta hjälpas med en bestämmelse därom, att de tekniska skolornas elever erhålla tillåtelse att undergå en kompletteringspröfning i det ena eller andra ämnet vid ett högre elementarläroverk. Sådana kompletamina äro föreskrifna

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

i andra fall. Om t. ex. en yngling, som aflagt mogenhetsexamen på latinlinien, vill vinna inträde vid tekniska högskolan, så får han komplettera i vissa ämnen på reallinien vid ett högre allmänt läroverk, och hinder torde ej finnas att använda denna metod äfven här.

Det finnes dock ytterligare ett skäl, och detta är för mig bestämmande. De, som gå in som elever vid tekniska elementarskolor, göra det därför, att de hafva gifna praktiska anlag, och undervisningen är där särskildt afsedd att utveckla dessa anlag.

Efter slutad kurs gå de ut i det allmänna lifvet i akt och mening att blifva arbetsledare, och de blifva i sinom tid satta i tillfälle att föra ett slags befäl och lära sig att leda andra. Dessa skolors elever få med ett ord en sådan praktisk utbildning, som bör göra dem särdeles lämpliga för att utbildas till truppförare.

Det har möjligtvis förr funnits ett skäl, som talat emot, att eleverna vid de tekniska elementarskolorna i detta fall skulle likställas med lärjungarne vid de högre allmänna läroverken, nämligen att undervisning i militärofningar hittills icke varit föreskrifven såsom obligatorisk vid de tekniska läroanstalterna. Men genom en kungl. kungörelse ifrån i fjol är denna undervisning emellertid nu äfven obligatorisk i de tekniska elementarskolorna, till följd hvaraf de, som hädanefter komma att gå ut ifrån dessa, under tre år fått undervisning i militärofningar.

Detta är återigen icke förhållandet med dem, som fått sin utbildning vid landbruksskolorna och handelsinstitutet.

Herr Björlin: Det kan ju icke vara annat än glädjande att se dessa motioner, som framkomma i medkammaren gång efter annan, afseende att förbättra 1901 års härordning. Att önskningsmålet att skaffa tillräckligt befäl för armén därvidlag icke skall vara uteglömdt, ligger ju nära till hands. Kammaren erinrar sig förmodligen från 1901 års diskussion i fråga om härordningen svårigheten att få tillräckligt reservbefäl för dessa stora massor värnpliktige, som utbildas och komma att utbildas år från år, och för hvilka det i organisationen icke fanns fasta kadrer. På samma gång som öfningsdagarne för de äldre årsklasserna af andra uppbådet värnpliktige afslogs, afslogos ju äfven kadrerne af fasta officerare för dessa reservister. Och utan dessa fasta stödjepunkter för befalskadrerne läser det väl icke blifva möjligt att komma stort längre, äfven om vi få ett betydligt ökad antal reservofficerare.

Å andra sidan är det ju gifvet, att äfven den armé, som man mobiliserar blott af *första uppbådet*, behöfver ett större antal officerare än det, som för närvarande kunnat åstadkommas. Och härvid spelar det naturligtvis en stor rol, hur reservofficersinstitutionen fungerar och hvilken tillförsel af rekryter, som kan beredas densamma.

Detta är att se saken i stort, d. v. s. såsom en integrerande del af arméorganisationen. Att, på sätt motionären önskar, få antalet reservofficerare ökad har utskottet icke heller på något vis velat motsätta sig. Utskottet tvärtom hänvisar till reservationen, och i reservationen står, såsom kammaren nyss hörde den första ärade talaren läsa upp, att

det nog i framtiden vore behöfligt att *vidga bestämmelserna* för antagande af dessa reservofficerare.

Men nu finnes det också en, om man så får säga, lägre synpunkt att se saken ifrån och det är hänsynen till den allmänbildning, som bör fordras hos dessa reservofficerare. Då kan man ju hysa olika åsikter om hvar gränsen rätteligen bör sättas. Kungl. Maj:t har nu bestämt denna gräns på det sätt, som synes af Andra Kammarens utskotts betänkande. Man kunde ju tänka sig, att denna gräns borde sättas något lägre. Utskottet har icke heller haft för afsikt att lägga några hinder i vägen här för. Det är icke motivet, hvar för utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka ett instämmande i Andra Kammarens beslut. Men för utskottet har det däremot varit bestämmande, att det varit så nyligen som förra året, som Riksdagen skref om samma sak, sedan särskilda utskottet vid 1901 års riksdag skrifvit om samma sak. År 1901 skref nämligen Riksdagen och framhöll, att alla utvägar borde anlitas för att fylla behovet af reservofficerare för hären, och då upptogs äfven frågan om hvilken allmänbildning som skulle fordras hos reservofficersaspiranter. I fjol skref statsutskottet på sidan 85 i sitt utlåtande: »Utskottet delar till fullo den af särskilda utskottet vid 1901 års riksdag uttalade mening, att alla lämpliga utvägar böra anlitas för att fylla behovet af reservofficerare vid hären». Därför slutar utskottet i fjol på följande sätt: »Under sådana förhållanden och då utskottet i allt fall är öfvertygad, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet fäst på åtgärder för beredande åt hären af behöflig tillgång på dugligt reservbefäl samt härvid icke underlåter att taga under öfvervägande de olika utvägar, som må finnas ägnade att bidraga till denna viktiga frågas lösning, får utskottet hemställa, att ifrågasvarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

Vid de efterfrågningar, som utskottet nu gjort i departementet, har utskottet funnit, att denna fråga i hela sin vidd fortfarande ligger där under behandling, och att, såsom utskottet jämväl meddelat i sitt utlåtande, resultatet det sista året lofvar det bästa för framtiden så till vida, som antalet reservofficersaspiranter är stad i stigande.

Hvad beträffar den andra synpunkten, eller huruvida några åtgärder böra vidtagas för att bestämma kompetensen för dessa, med hänsyn till de läroverk, från hvilka reservofficerare skulle få tagas, så föreställer jag mig, att det är något för hastigt att så kort efter 1902 års kungl. beslut börja på att ändra dessa bestämmelser. Det förefaller mig, som om det vore ett genomgående drag i den svenska arméorganisationens historia, detta ständiga ändrande och lappande. Jag föreställer mig, att det skulle vara mycket fördelaktigare, om regeringen finge någon tid på sig att i lugn och med noggrannhet utreda sådana förhållanden som det ifrågasvarande och sedan på grund af denna utredning framkomma med förslag till en organisation, som man kunde hoppas få räcka några år och utveckla sig. Jag erinrar mig, herr grefve och talman, att jag läst en berättelse om hurusom i engelska parlamentet, då det just var en dylik arméorganisations-

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

fråga före, en talare yttrade, att han kände en nation, som aldrig kunde låta en organisation växa i fred, utan som liknade barnen i det afseendet, att när de planterat en planta, så rycka de genast upp den för att se om den slagit rot. Jag föreställer mig, att om vi här gå till väga på samma sätt och aldrig låta någon organisation få växa i fred, utan ändra och ändra den år från år, så blifva vi också en likadan nation att uppställa såsom ett varnande exempel.

Då jag är öfvertygad, att denna fråga utgör föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet — hvilket ju är gifvet, då Riksdagen skrifvit därom till Kungl. Maj:t — så hemställer jag, huruvida icke kammaren, i enlighet med vanligt praxis att icke skrifva för ofta i samma sak, ville bifalla hvad tillfälliga utskottet föreslagit.

Herr Nysröm, Carl: I likhet med den förste talaren anser jag, att Andra Kammarens utskott haft goda skäl samt klara och tydliga ord i sitt utlåtande. Detta har ju också Första Kammarens utskott i själfva verket erkänt, så att man kunde tro, att detta utskott skulle komma till det slut, att det hemställde om instämmande i Andra Kammarens beslut. Detta har emellertid utskottet icke gjort, utan i första rummet fäst afseende vid ett resonemang, som jag mycket väl känner igen. Jag minnes det från den tid, då reservofficersinstitutionen infördes. Man sade då, att det framför allt gällde att hålla nivån uppe, att vi skulle akta oss för att reservofficerarne blefve en sämre klass af officerare, att reservofficersinstitutionen blefve en räddningsinstitution för misslyckade och efterblifna officersaspiranter, att den blefve, såsom jag då med ett uttryck från konstvärlden kallade den, en »salon des refusés». Eller ock framkastades en annan farhåga, nämligen att kåren skulle komma att utgöras af *dels* personer, som icke dugde till officerare, men dock antogos till reservofficerare, och *dels* af ynglingar, som aldrig ämnat blifva officerare och som ingalunda misslyckats på något af de förberedande stadierna, utan tvärtom måste anses såsom unga krafter, mycket dugliga och antagliga för tjänsten. Kåren skulle då komma att bestå af två element, kasserade officersaspiranter och unga friska krafter bredvid hvarandra. Hvar och en kan tänka sig, att det icke skulle blifva något godt resultat af en sådan blandning. »Blandadt» sällskap anses ju i allmänhet såsom dåligt sällskap. Men här är det alls icke fråga om någonting sådant. Ingen kan väl vilja påstå, att dessa 21 års ynglingar, som utgått från de tekniska skolorna och som hafva goda kunskaper i naturhistoria, matematik, kemi, fysik, teckning och språk m. m., äro några misslyckade subjekt. Nej, de äro tvärtom ovanligt dugliga officersaspiranter. Hvarför då stänga vägen för dessa? Jag tror, att de utgöra ett alldeles förträffligt reservofficersmaterial, och i fråga om behöfvat af ökade officerskrafter utgår jag från samma antagande, som ligger till grund för båda utskottens betänkanden, nämligen att det behöfves äfven goda reservofficerare för att kunna tillgodogöra oss landets ökade stridskrafter. Finnes icke detta behof,

ja, då är det icke värdt att tala om hela saken, men jag tror, att detta behof forefinnes; och i sådant fall kunna dessa elever utgöra en icke föraktlig kontingent.

Nu har utskottets ordförande sagt oss, att då vi så nyligen skrifvit om saken, så skola vi lämna den i fred och icke såsom barnen rycka upp ärtan för att se, om den vuxit. Men detta förslag afser icke att göra ändringar. Vi hafva skrifvit, att alla möjliga åtgärder böra vidtagas för att skaffa flera och bättre reservofficerare. Om vi nu komma och säga: se här är en sådan utväg, så är ju detta icke någon ändring eller något uppryckande. Det är endast en erinran, en fingervisning, ett tillägg. Denna anvisning kan mycket väl stå tillsammans med det redan fattade beslutet, och jag kan icke tro, att Kungl. Maj:t blir vidare olycklig, om Kungl. Maj:t får detta lilla appendix till den förra skrifvelsen. Kungl. Maj:t gör nog ingenting annat än erkänner, att den klass, som det här är fråga om, är välkommen som reservofficerare.

Jag yrkar bifall till Andra Kammarens beslut.

Grefve von Rosen: Då flere talare redan yttrat sig i frågan, skall jag fatta mig kort.

Det synes framgå såsom ett obestriddigt faktum, att behovet af reservofficerare är synnerligt stort och att reservbefålet för närvarande är betydligt lägre till antal än hvad beräknadt varit. Det tyckes vidare vara konstateradt, att dessa ynglingar eller unge män, om hvilka det är fråga, i afseende å allmänbildning väl kunna jämnställas med dem, som aflagt maturitetsexamen, i det de visserligen hafva ett något mindre kunskapsmått i vissa ämnen, men däremot högre kunskaper i sådana ämnen, som äro särskildt af vikt för officerare. Det är sålunda möjligt, att de t. ex. i historia och geografi och äfven i språk kunna något mindre, men däremot hafva de så mycket större insikter i åtskilliga andra ämnen, såsom matematik, fysik och kemi, och innehafva dessutom en viss erfarenhet i praktiska ting.

Om nu så är, att behovet af reservofficerare är utredt och att det också visats, att man här har en kategori, som lämpar sig mycket väl för att utöfva officersbefäl, så tyckes det ju vara skada att utestänga den därifrån. Härför hafva egentligen åberopats två skäl. Det ena är, att den författning, som innehåller bestämmelserna i det förevarande ämnet, är så ny. Ja, om det vore fråga om en mängd ändringar i en stor organisation, så skulle det skälet kunna gälla; men när det endast är ifrågasatt att göra ett litet tillägg till de kategorier, som förut finnas i gällande författning upptagna, så är det en så enkel åtgärd att göra detta tillägg, att det vore synd att låta saken därför falla.

Ett annat skäl, som anförts mot förslaget, är, att man borde vänta till dess läroverksreformen blifvit genomförd. Man vet dock icke, när detta kan komma att ske, och det är obehöfligt att låta en

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

så lätt ordnad angelägenhet vänta på en till den grad svårlost fråga som en läroverksreform.

Jag förenar mig i det yrkande, som framställts af herr Svedelius.

Friherre Palmstierna: Jag tror, i likhet med ordföranden i utskottet, att det är en ganska riktig princip, som framhållits af 1901 års försvarsutskott, nämligen att dessa reservofficerare böra hafva så stor allmänbildning, att de såvidt möjligt kunna hållas uppe på samma nivå som de fast anställda officerarne. Det har visserligen sagts här, att detta icke är mycket att fästa sig vid, men jag tror, att det är ganska viktigt för bevarandet af det allmänna anseende och den allmänna respekt, som det är nödvändigt, att officerarne hafva. Efter mitt förmenande är en viss allmänbildning ganska viktig äfven därför, att reservofficerarnes utbildningstid naturligtvis blir mycket kort. Det behöfs en viss vana att snabbt fatta saker och ting, en viss allmänbildning, för att de på denna korta tid skola hinna lära sig hvad de behöfva kunna. En kortare utbildningstid kan ju hjälpas genom längre öfning sedermera, men äfven öfningstiden blir för reservofficerarne, med den organisation dessa nu hafva, gifvetvis mycket kort. Således: för att reservofficerarne verkligen skola duga någonting till, tarfvas en icke obetydlig allmänbildning.

Det är visserligen mycket sannt, att det fattas reservofficerare, och att det vore mycket önskligt att få ytterligare ett stort antal sådana, men under förutsättning att de äro goda officerare. Det är nämligen icke blott numerären det gäller, utan man måste äfven se till kvaliteten. Andra Kammarens utskott säger, att de flesta af eleverna i dessa lägre tekniska skolor genomgått fem klasser i allmänt läroverk, och att de andra kommit från folkskolor af ena eller andra slaget eller därmed jämförliga läroanstalter. Den skolunderbyggnad, de förut fått, är sålunda ganska knapp, men det har redan blifvit framhållet, att den bildning, som förvärfvas i de tekniska elementarskolorna, kan vara lika stor som t. ex. elevernas vid våra landtbruksinstitut.

Då emellertid Kungl. Maj:t nästlidet är utfärdat bestämmelser angående reservofficersvolontärers antagning m. m. och därvidlag gått, om jag så får säga, ganska lågt ned, synes det mig, som om man tills vidare skulle kunna afvakta resultatet därpå. Här är också anfördt, att man torde kunna beräkna, att reservofficerarnes antal årligen ökas med icke mindre än 50. Vid detta förhållande, och då Kungl. Maj:t så nyligen som i fjor utfärdat bestämmelser i ämnet, lär man icke, innan man ännu sett, huru det kommer att ställa sig med utbildningen af redan antagna reservofficersvolontärer, som icke aflagt mogenhetsexamen, böra ånyo skrifva till Kungl. Maj:t i saken.

Detta är skälet, hvarför jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Swartz: Jag skall tillåta mig att uttala min anslutning till den af den förste talaren och åtskilliga andra här anförda mening.

Särskildt vill jag taga fasta på ett yttrande, som fälldes af den siste högt ärade talaren, att han för sin del ansåge det synnerligen önskligt, att man kunde få flere reservofficerare, under förutsättning att de vore goda. Det är således fråga om huruvida den klass, som nu skulle beredas tillträde till reservofficerskursen, kan anses vara af den beskaffenhet, att af dess medlemmar kunna blifva dugliga reservofficerare. För min del har jag dels af Andra Kammarens tillfälliga utkotts motivering, dels af upplysningar, som jag för öfrigt inhämtat, fått den uppfattning, att de tekniska elementarläroverkens afgående elever skulle tillföra reservofficersinstitutionen synnerligen värdefulla krafter.

Det har här talats om, att allmänbildningen är mindre hos de tekniska elementarläroverkens afgående elever än hos dem, som nu hafva tillträde till reservofficerskursen. Detta påstående har ju förut blifvit bemött. Jag skall därför icke vidlyftigt ingå därpå, utan endast och allenast be att få erinra om följande. Bland dem, som nu hafva tillträde till reservofficerskursen, äro de, som genomgått Alnarps eller Ultuna landbruksinstitut eller Göteborgs handelsinstitut eller, i fråga om anställning vid flottan, någon af rikets navigationsskolor. För inträde vid dessa anstalter fordras icke någon insikt i historia och geografi. Det fordras ej heller insikt i historia för inträde vid Schar-taus handelsinstitut, hvarifrån, liksom från Chalmers tekniska läroanstalt, tillträde till reservofficerskursen ju äfven är medgifvet. I svenska språket lämnas i de tekniska elementarläroverken samma undervisning som i Chalmers tekniska läroanstalt och vid landbruksinstituten i Ultuna och Alnarp. I främmande språk genomgås faktiskt i de tekniska elementarläroverken ungefär samma kurser som i Chalmers tekniska läroanstalt, och meddelas ej undervisning däruti vid landbruksinstituten. Det vill alltså synas mig, som om med afseende å fordringarna på allmänbildning de lärjungar, som afgå från de tekniska elementarläroverken, skulle kunna hafva berättigade anspråk på att anses likställda med dem, som afgå från öfriga nu omnämnda läroanstalter. Beträffande de tekniska elementarläroverkens afgående elevers mogenhet och utbildning i jämförelse med abiturienternas från de allmänna läroverken, skall jag tillåta mig meddela ett uttalande af läraren i svenska, tyska och engelska språken vid tekniska elementarskolan i Norrköping, hvilken tillika är lärare vid allmänna läroverket därstädes. Denne, som väl känner bägge skolornas lärjungar, har förklarat sig anse, »att tekniska skolans elever vid afgången från skolan icke en hårsman stå efter nyvordna studenter i vetenskaplig mogenhet och allmänbildning.» Detta uttalande af en person, som i egenskap af lärare haft tillfälle att bedöma situationen inom båda skolorna, torde väga ganska tungt.

Går jag så öfver till frågan om den speciella lämpligheten för militäryrket, har därom redan af den förste talaren anförts ett uttalande af en lärare i gymnastik och militärofningar vid tekniska

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att anläggas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser angående behörighet att antagas till reservofficersvolontär.
(Forts.)

skolan i Örebro. Jag skall be att få komplettera detta genom att meddela ett intyg från gymnastikläraren vid Malmö tekniska elementarläroverk, major Berling. Han säger: »Därom anmodad, får jag härmed som min åsikt uttala, att ynglingar, som fullständigt genomgått tekniskt elementarläroverk, hafva utmärkta förutsättningar att kunna blifva dugliga reservofficerare.» I samma riktning går ett uttalande af gymnastikläraren vid tekniska elementarskolan i Norrköping, löjtnant Otto Ahnström. Han anser, med den känedom han vuunit vid ledandet af teknisternas gymnastiköfningar, att tekniska skolans elever skulle kunna blifva synnerligen dugliga reservofficerare, och att härvid äfven väger tungt i vågskålen teknisternas framtida verksamhet och ställning såsom arbetsledare och sousehefer, hvilka äro vane att leda och kommendera underordnade arbetare.

Vidare vill det synas mig, som om Kungl. Maj:t själf erkänt, att eleverna från de tekniska elementarskolorna äro ett synnerligen godt material till reservbefäl. Jag kan annars icke förstå meningen med följande, som står att läsa i instruktionen för militäröfningarnas bedrivande vid de högre allmänna läroverken, folkskolelärareseminarieerna och de tekniska elementarskolorna af den 12 augusti 1902: »militäröfningarna vid de högre allmänna läroverken, folkskolelärareseminarieerna och de tekniska elementarskolorna afse att förbereda och grundlägga lärjungarnes kommande värnpliktsutbildning, så att de för ändamålet lämpliga bland dem sedermera under tiden för värnpliktens fullgörande eller under den ytterligare tid, som kan därtill erfordras, må kunna utbildas till reservbefäl.» När man på detta sätt i instruktionen inryckt, att militäröfningarna i skolan hafva till syftemål, att lärjungarne skola kunna så småningom utbildas till reservbefäl, förstår jag icke, huru man kan hafva någonting att invända emot, att äfven de hinder af annan art, som för närvarande finnas för att de skola kunna blifva reservbefäl, undanröjas.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, ber jag att få instämma i det af herr Svedelius först framställda yrkandet.

Herr Björlin: Jag vill icke söka bemöta den siste ärade talarrens anförande i fråga om lämpligheten af att eleverna vid de tekniska skolorna få blifva reservofficerare, ej heller hvad den ärade ledamoten på södermanlandsbänken sade i detta ämne. Jag vill endast hålla mig till den punkt, som jag förra gången jag hade ordet särskildt påpekade, nämligen det besynnerliga i, om Riksdagen skulle taga initiativ i alla små organisationsfrågor rörande armén, och om icke detta skulle kunna anförtras åt Kungl. Maj:t, sedan Riksdagen två år å rad skrifvit i samma sak. Det är denna synpunkt, som jag ber att ännu en gång få särskildt betona. Det är någonting för mig så främmande, att sådant kan ega rum, att jag inom utskottet ansett det icke ens borde kunna komma i fråga att frångå den praxis, att, när tvenne riksdagsskrifvelser om en sak

ligga ofgjorda på Konungens bord, Riksdagen icke dess mindre skall skriva om igen — här tre år å rad — och upprepa ett och detsamma. Så stor organisationsförmåga får man väl ej heller förut-sätta hos Riksdagens kamrar, att Riksdagen i hvarje detaljfråga rörande arméorganisationen kan förbehålla sig initiativet.

Jag ber ännu en gång att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om ändrade bestämmelser angående be-hörighet att antagas till reservofficers-volontär.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-mannen, att i afseende å föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda Andra Kammarrens i ämnet fattade beslut.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarrens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och biträder Andra Kammarrens i ämnet fattade beslut.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 43.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarrens tillfälliga ut-skotts den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående anskaffande vid de regementen och lägerplatser, som därpå äro i saknad, af nödiga samlingslokaler, jämte bokförråd och skrifmaterialier för de värnpliktige, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Angående
kompetensvill-
koren för
lokomotiv-
personalen vid
järnvägarna.
m. m.

Föredrogs å nyo Första Kammarens den 15 och 16 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 12 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående kompetensvillkoren för lokomotivpersonalen vid järnvägarna m. m.

Herr Björlin: Genom ett kartongblad, som blifvit utdeladt, har tillkännagifvits, att de tre orden »*genom sakkunnige män*» i början af motionens kläm icke ingått i Andra Kammarens beslut. Detta kartongblad kom icke till utskottets kännedom, och på den grund blef nämnda förhållande icke uppmärksamadt vid förevarande betänkandes uppsättande. Jag får därför vördsamt hemställa, att dessa tre ord måtte borttagas ur klämman, så att, därest Första Kammaren biträder hvad Andra Kammaren beslutit, klämmanne i båda kamrarnes beslut måtte blifva lika.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt, sedan det anmärkta felet i redogörelsen för den af Andra Kammaren beslutade skrifvelsen i ämnet rättats genom uteslutande af orden »*genom sakkunnige män*».

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet de vid sammanträdet början aflämnade kungl. propositionerna.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,40 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.